N.I.HALILOVA, N.Z.ISMOILOVA,
N.B.ATABOEVA

UMUMIY PSIXOLOGIYA FANIDAN LABORATORIYA MASHG'ULOT-LARINING USLUBIY KO'RSATMASI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA`LIM VAZIRLIGI

NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

N.I.Xalilova N.Z.Ismoilova N.B.Ataboeva

UMUMIY PSIXOLOGIYA FANIDAN LABORATORIYA MASHG`ULOTLARINING USLUBIY KO'RSATMASI

(uslubiy qo'llanma)

Toshkent- 2013

Mazkur uslubiy qo'llanmada umumiy psixologiya fanining asosiy tushunchalaridan psixika, ong, shaxs, faoliyat, bilish jarayonlari, shaxsning hissiy-irodaviy sohasi, motivatsiya, shaxsning individual-psixologik xususiyatlariga doir muammoli vaziyat, topshiriqlar tizimli ravishda keltirilgan. Ayniqsa, muammoli vaziyatlar talabalar psixologiya fani doirasida nazariy bilimlarni amaliy faoliyatga tatbiq etishga qaratilganligi hamda mustaqil, ijodiy fikrlash imkoniyatlarini rivojlantirishga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir.

"Umumiy psixologiya" fanidan labaratoriya mashg`ulotlarining uslubiy qo'llanmasi "Psixologiya (psixolog. Psixolog konsultant)", "Pedagogika va psixologiya" mutaxassisligi bo'yicha ta`lim olayotgan bakalavr talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar: psixologiya fanlari nomzodi, dotsent N.S.Jo'raev
psixologiya fanlari nomzodi, dotsent F.I.Xaydarov

Mas`ul muharrir: psixologiya fanlari doktori professor N.S.Safaev

Uslubiy qo'llanma Universitet o'quv-uslubiy kengashining 2013 yil "___" "_____" dagi -sonli buyrug`iga asosan nashrga tavsiya qilingan.

Nizomiy nomli
T D P U
kutubxonasi
013416/1

KIRISH

Hozirgi davrda yuksak qobiliyatli mutaxassislarni tayyorlashga nisbatan talab kun sayin ortib bormoqda, modomiki, shunday ekan, alohida olingan shaxslardagina emas, balki, mehnatkashlarning ijodiy imkoniyatlarini iloji boricha ko'proq rivojlantirish zarurati yuzaga kelmoqda. Bunday sharoitda inson va uning intellektual salohiyatiga aloqador fanlarning roli ortib borishi, har bir inson shaxsida mavjud va yashirin tarzdagi imkoniyatlardan foydalanish, ularni ro'yobga chiqarish, yo'l-yo'riqlarini nazariy jihatdan ishlab chiqish ehtiyoji namoyon bo'lmoqda.

Ayniqsa, shaxs va unga aloqador fanlarning rolini ortib borishi bu boradagi ma`lumotlarga nisbatan talabning ko'payishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa o'z navbatida psixologiya fanining nazariy va amaliy masalalariga doir bilimlarni to'planishiga hamda tizimlashtirishga shuningdek, hayotiy qarashlarini o'ziga xos tarzda namoyon bo'lishiga olib kelmoqda.

Ma`lumki, umumiy psixologiya fani bo'yicha tayyorlangan labaratoriya mashg`ulotida talabalar mavzu yuzasidan olgan nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog`liq holda tahlil qilish ko'nikmasi tarkib toptiriladi. Shu bois, mazkur fandan ishlab chiqilgan labaratoriya mashg`ulotlari psixologiya fanining predmeti, shaxs, faoliyat, bilish jarayonlari, hissiy-irodaviy-motivatsion sohasiga hamda shaxsning individual-psixologik xususiyatlariga doir muammoli savol va vaziyatlar taqdim etiladi. Mazkur vaziyatlarni tahlil qilish orqali, talabalarni mavzu doirasida bilimlari mustahkamlanishi bilan birga amaliy bilim, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi.

LABARATORIYA MASHG`ULOTLARINING TA`LIM TEXNOLOGIYALARI

1-MASHG`ULOT	"Umumiy psixologiya fanining predmeti, vazifalari, metodlari" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Psixologiya fanining predmetini mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • psixologiya fanining predmetini mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Umumiy psixologiya fanining predmeti, vazifalari, metodlari" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Psixologiyaning predmeti, psixikaning rivojlanishi borasidagi fikrlarni tahlil qiling? Psixikaning rivojlanishi xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Umumiy psixologiya fanining predmeti, vazifalari, metodlari

1–Topshiriq. Psixologiya haqidagi qaysi fikrlarni to'g'riroq deb hisoblaysiz?

A) psixologiya-psixologik kechinmalar va holatlarni hissiy yo'l bilan emas, interospektiv tarzda o'rganuvchi fandir.

B) psixologiya-inson va hayvonlarning psixologik hayotiga oid qonuniyatlar, mexanizmlar va faktlar haqidagi fan.

V) psixologiya-inson va hayvonlarni ob`ektiv reallikni sezgi, idrok, tushunchalar, hislar va boshqa psixik hodisalar tarzida faol aks ettirish jarayonini o'rganuvchi fan.

G) inson psixik taraqqiyoti shaxs ong va iroda hissiy emotsional sohani o'rganuvchi kompleks fanlar tizimida psixologiya ham o'ziga xos o'ringa ega.

D) psixologiya-insonni ob`ektiv olamni uzviy bo'lagi va ushbu uzviylik zamirida shaxsiy rivojlanish va o'zligini namoyon etuvchi sifatida o'rganuvchi fan.

2 – Topshiriq. Quyidagi hukmlardan qaysi biri psixikaning tabiatini idealistik nuqtai nazardan va qaysi biri materialistik qarashda tushuntiradi?

a) psixika o'zga alohida bir olamdir. U tashqi sabablarga bog`liq emas;

b) psixika eng yuqori darajada tashkil topgan materiya ya`ni — miyaning xususiyatidir;

v) psixikani faqat o'zini o'zi kuzatish orqali o'rganish mumkin;

g) psixika — ob`ektiv olamning in`ikosidir.

3 - Topshiriq. Miya fiziologiyasi bo'yicha tadqiqotlari bilan nom chiqargan nemis olimi Oskar Foxtning o'ylashicha, "Safro jigarga yoki siydik buyrakka qanday munosabatda bo'lsa, fikr ham bosh miyaga deyarlik shunday munosabatda". "O'zi o'qib faylasuf bo'lib etishgan, o'tgan asrning oltmishinchi yillarida Peterburgda istiqomat qilgan, millati nemis bo'lib, asl kasbi konchi bo'lgan Iosf Ditsten (1828—1838) ham ayni shu xilda o'ylagan" (K. K. Platonov). Aytingchi, yshby matnda psixologiya tarixidagi qaysi oqim haqida gap boradi?

4-Topshiriq. Rossiyalik psixolog — idealist A.Y.Vvedinskiy quyidagilarni ta`kidlaydi: "Boshqa kishilarning ruhiy hayotini idrok qilishimiz mumkin emas, chunki u har qanday tajriba o'tkazish imkoniyatidan chetdadir". Ko'rinib turibdiki, A.I.Vvedinskiy psixik hodisalarni faqat bevosita bilish mumkin, deb hisoblaydi.

Savollar: 1. Aytingchi, boshqa kishilarning ruhiy hayotini idrok qilishimiz mumkin emas, deb aytilgan A.I.Vvedinskiyning fikri to'g'rimi?

2. Shu bilan A.I.Vvedinskiy psixik xodisalarni bilishning qaysi usulini inkor etadi.

5-topshiriq. Psixologik bilim va ko'nikmalar zarur bo'lgan aniq bir hayotiy va kasbiy vaziyatlarni keltiring?

6-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda psixik hodisalarning qanday turlari namoyon etilganligini aniqlang? a) o'quvchi uy vazifasini diqqat bilan bajaryapti. b) Qiz kinodan kelib onasiga kinodan olgan taassurotlarini quvonch bilan aytib beryapti. v) Rahbar xodimlari bilan qo'pol munosabatda bo'ladi, istalgan vaziyat uni jig`i biyron qiladi. g) Bola ularning sinfi sayohatga chiqmayotganligini eshitib juda ranjidi. d) ofitsiant menyusida bor vinolarning nomini tashrif buyurgan mehmonga sanab bermoqda.

7-topshiriq. Ma`lum bir hayotiy vaziyatda namoyon bo'luvchi psixik jarayon, xususiyat va holatlarga misol keltiring?

8-topshiriq. Quyidagi vazifalar psixologiyaning qaysi sohalarida hal qilishini aniqlang? a)o'smirlarda inqirozlarning kechishiga ta`sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash. b) korxonada mehnat unumdorligini pasayishi sabablarini aniqlash. v) darsda o'tirgan o'quvchilarning diqqatini qaratib olish usuiarini ishlab chiqish. g) jamoada liderni aniqlab olish va uni guruhiy mehnat qilishga tortish. d) insonning temperamentini uni xulq-atvor xususiyatlariga qarab aniqlash. e) sutkalik buyurtmlarning inson mehnat faoliyatiga ta`sirini o'rganish. j) qarilik davridagi insonlarda qisqa muddatli xotira hajmini aniqlash. z) shakllanayotgan jamoada kasbiy o'zaro munosabatlarni o'rnatishning usullarini ishlab chiqish. i) qarovsiz o'smirning psixologik xususiyatlariga ta`sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash. k) kasb tanlashda o'smirlarga yordam ko'rsatishning bir vazifasiga misol kelitiring

9-topshiriq. Psixologiyaning turli sohalarida hal qilinuvchi aniq bir vazifalarga misol keltiring?

10-topshiriq. Quyida keltirilgan har bir holat qaysi psixik hodisalar -psixik jarayonlar, shaxs xususiyatlari yoki psixik holatlar guruhiga taalluqli ekanligini aniqlang.

a) Matematika o'qituvchisi bir necha bor jismoniy tarbiya darsidan keyin bolalar o'quv materialini qiyinchilik bilan o'zlashtirayotganiga e`tibor berdi va matematika darsidan oldin boshqa fanlar o'tilsa yaxshi natija bo'lishini ta`kidladi. b) Talaba S. o'tilayotgan fanlar bo'yicha kursdoshlarining o'z bilimini a`lo darajada namoyon qilishlarini ko'rib hamisha mamnuniyat his qilardi. v) O'quvchi Sh. o'rtoqlarining o'quv jarayoniga insofsizlarcha munosabatda bo'lishini hamisha to'g`ridan-to'g`ri va ochiq qoralagan. g) O'quvchi M. aviamodelistlar to'garagiga muntazam qatnashadi. d) Vrubelning «Iblis va Tamara» suratini tomosha qilayotganda odam beixtiyor Lermontov qahramonlari obrazini ko'z oldiga keltiradi. e) O'quvchi N. maktabdan uyga kelgan zahoti adabiyot fanidan she`rni yodlashga qaror qildi. Biroq qancha harakat qilmasin, oxirgi to'rt qatorni to'g`ri yodlab ololmadi.

11-topshiriq. Tabiiy ilmiy yo'nalish vakillari psixologiyada miqdoriy metodlarni keng qo'llash orqali uni aniq fanga aylantirish mumkin deb ta`kidlaydilar. Gumanitar yo'nalish vakillari esa psixologiyada shaxs ichki olamidek fenomenni miqdoriy chegaralarini o'rnatish mumkin emas deb o'qtiradilar. Insonga nisbatan bilimning aniqligi tabiiy fanlar va matematikada boshqacha nuqtai nazardan ko'riladi. Qanday?

12-topshiriq. T.Kun o'zining "Ilmiy inqilob tuzilishi" nomli asarida yozadi: "Paradigmalarda namoyon bo'luvchi vositalar ular ta`sirida yuzaga keladigan muammolarni muvaffaqiyatli hal qilish imkonini berar ekan, fan jadal rivojlanadi va agar ushbu vositalar ishonchli tarzda qo'l-lanilsa, hodisalarning eng chuqur darajasiga kirib borishi mumkin. Buning sababi aniq. Fanning bunday muvaffaqiyatini sababi nimada? Ushbu vositalar muammoni hal eta olmasa nima bo'ladi?

13-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda psixologik metodlarning qaysi biri qo'llanilgan: a) psixolog sinaluvchiga hozirgina o'qigan so'zlaridan 10 tasini qaytarishni so'raydi. b) sinaluvchilar guruhi o'zlarining qiziqishlari to'g`risida yozma javob berishlari lozim. v) psixolog bolalarga mavjud bo'lmagan hayvonning rasmini chizishni taklif etadi. g) psixolog maslahatiga kelgan mijoz uni bezovta qiluvchi muammo haqida gapirib beradi. d) psixolog sinaluvchiga "Qo'rqinchli" rasmlarni ko'rsatadi va yuzaga kelgan o'zgarishlarda tananing elektrik tokka qarshiligini belgilab oladi. e) psixolog menedjerning korxonadagi mehnat faoliyatini tadqiq qilib, unga bildirmagan holda uni kuzatadi. j) yangi psixotrop dorini inson xulqi-atvoriga ta`sirini o'rganish maqsadida olimlar kalamush va itlarga in`ektsiya qilishadi. z) turistlar guruhidagi shaxslararo munosabatlarni o'rganish maqsadida psixolog oddiy turist sifatida ularning guruhiga qo'shilib oladi. i) chet tillarini tez o'rganish bo'yicha ishlab chiqilgan metodikaning samaradorligini tadqiq qilish maqsadida eksperiment tashkil qilinadi. Unda bir guruh sinaluvchilar yangi taklif qilingan usulda ikkinchi guruh an`anaviy o'qitiladi.So'ngra natijalar tekshiriladi. k) o'quvchilarning iqtidorlilar sinfiga ajratishda psixolog ularning qobiliyatlarini o'rganadi

14-topshiriq. Quyida keltirilgan holatlardan tarkibida 1) tabiiy eksperiment va laboratoriya eksperimenti usullarining umumiy talablari; 2) faqat laboratoriya eksperimenti usuliga xos bo'lgan talablar; 3) faqat tabiiy eksperimentga xos bo'lgan talablar mavjud bo'lganlarni tanlash lozim: a) tekshiruvchi psixologik jarayonlar davomida aralashmaydi. b) tekshiruvchi uni qiziqtiruvchi psixologik hodisani yuzaga keltirish uchun o'zi sharoit yaratib beradi. v) tekshiruvchining sub`ektiv sifatlariga (masalan, fikri, bahosi va b.) bog`liq bo'lmagan (u yoki bu darajada) psixika haqidagi bilimlarga erishiladi. g) ushbu psixik hodisaga bog`liq bo'lgan psixikaning ob`ektiv sabablari va sharoitlari o'rganiladi.

15-topshiriq. Keltirilgan ta`riflar bo'yicha psixologik metodlarni aniqlang. a) Kishi alohida kabinaga joylashtiriladi, maxsus bosh kiyimga asbob- uskunalar o'rnatiladi. Ushbu bosh kiyim bilan turli qo'zg`atuvchilar ta`sirida yoki organizmning turli xil holatlarida (uyg`oqlik, uyqu) miya biotoklari tekshiriladi. Tekshirilayotgan odam tajriba o'tkazishdan oldin keraki ko'rsatmalar oladi. Barcha olinayotgan ko'rsatkichlar aniq apparat tomonidan yozib olinadi. b) Bolalarning chizgan rasmiga asoslanib, psixolog ularning predmetlarni idrok qilish xususiyatlarini aniqlaydi; maktab o'quvchilarining yozma ishlarini chuqur tahlil qilib hamda ularni boshqa tajribalarning natijalari bilan solishtirib, tekshiruvchi yuqori sinf o'quvchilari faoliyatining individual uslubi xususiyatlari haqida xulosa chiqaradi.

2-MASHG`ULOT	**"Psixika haqida tushuncha va uning evolyutsiyasi" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Psixika va ongning taraqqiyotini mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • psixika va ongning taraqqiyotini mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Psixika haqida tushuncha va uning evolyutsiyasi" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

F a o l i y a t m a z m u n i	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

F a o l i y a t m a z m u n i	
O'qituvchi	*tinglovchi*

1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Psixikaning rivojlanish bosqichlari haqidagi ma`lumotlar, fikrlarni tahlil qiling? Inson va hayvon psixikasining rivojlanishi xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	***Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari***			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***
	1,0	***0,5***	***0,5***	***2***
1				
2				
3				

Psixika haqida tushuncha va uning evolyutsiyasi

1 – Topshiriq. L.S.Vigotskiyning yozishicha: ".....bilimlarning mantiqiy tuzilishining organik rivojlanishi kuzatiladi. Tashqi omillar psixikani rivojlanishga undaydi va undagi asrlar davomida yaratilgan ishlarni o'chirib olmaydi va uni bir asr oldinga sakratib ham yubora olmaydi". "Organik o'sish" deganda nima nazarda tutilgan?

2-topshiriq. Uzoq umr ko'ruvchilar oraida asosan ijodkorlik kasbi bilan shug`ullanuvchilar ko'p uchrashi kuzatilgan. Bu faktni qanday izohlaysiz?

Insoniyat bolalarining yordamga muhtojligi shundaki ular tug`ilganidan ontogenezda cheksiz. Taraqqiyot negizlariga ega bo'ladilar, degan fikr mavjud. Ushbu fikr nimaga asoslangan?

3-topshiriq. Olimlar orasida inson dunyoga nima bilan tug`iladi degan savolga yagona javob yo'q. Ayrim olimlar insondagi instinktiv xulq-shakllarini inkor etadilar. Siz bu fikrga qo'shilasizmi? Insoniyat taraqqiyotini tushunishda instinktiv, nasldan o'tuvchi va tug`ma xulq-atvor shakllari qanday ahamiyatga ega?

4-topshiriq. Nima uchun yangi o'rganayotgan bokschi raqibining qo'lqopi uning ko'z oldida paydo bo'lishi bilan ko'zini yumadi?

5-topshiriq. Vrach qachonlardir bolaga ukol qilgan edi. SHundan so'ng bola oq xalat kiygan har qanday odamdan, hattoki u odam bolaga yaxshi tanish bo'lsa ham, qo'rqadigan bo'lib qoldi. Bunga nima sabab?

6-topshiriq. Odatda institutning birinchi kurs talabalariga o'qituvchi-ma`ruzachi birinchi marta auditoriyaga kirib kelganda o'rningizdan turib qarshi oling, ikkinchi soatga kirganda esa o'z joyingizdan qimirlamang, deb tarbiya beriladi. SHunga qaramasdan tanaffusdan so'ng ma`ruzachi ikkinchi marta xonaga kirib kelganda ham ba`zi talabalar o'rinlaridan turadilar. Vaqt o'tishi bilan bu hodisa yo'qolib boradi. Bu omilning fiziologik asosi nimadan iborat?

7-topshiriq. Ma`lumki, futbol uyinini yangi o'ynay boshlagan basketbolchi dastlabki paytlarda to'pni tez-tez qo'liga ushlab oladi. Bu bilan u o'yin qoidasini buzadi. Oradan bir qancha vaqt o'tgach bu sportchi bunday xatoga yo'l qo'ymaydigan bo'lib qoladi. Ushbu hodisaning fiziologik mexanizmini tushuntiring?

8-topshiriq. O'quvchilar maktabda yurish-turishi haqidagi qoidaga muvofiq. o'qituvchining "Darsimiz tugadi", "Ketishingiz mumkin" degan so'zini eshitmagunlaricha o'rinlaridan qimirlamasdan ishlarini davom ettirishlari lozim. Hatto qo'ng`iroq ertaroq chalinganda ham. Vaholanki, dars oxirida chalingan qo'ng`iroq ko'p vaqt o'quvchilarni harakatlanishga undaydi, natijada ular ishni yig`ishtirib sinfdan chiqishga oshiqadilar. Bolalar intizomini mustahkamlash uchun qaysi fiziologik jarayonni rivojlantirish kerak?

9-topshiriq. Ba`zi talabalar xiyobonda sayr qilib yurgan odamlarga diqqatlarini bo'lmagan holda ikki-uchta bo'lishib bemalol dars tayyorlaydilar. Ba`zi talabalar esa, faqat tinchlik xukm surganda kitob o'qishga odatlanganlar. Yuqorida aytib o'tilgan kishi odatlarini qanday tushuntirish mumkin?

10-topshiriq. O'tgan asrning oxirida italyan fiziologi Anjelo Mosso (1840—1910) qiziq bir tajriba o'tkazgan ekan. U maxsus tarozida tinchgina yotgan kishini muvozanatga keltirgan. Tarozida yotgan kishi aqliy masalalarni echa boshlagan edi, boshi og`irlashib muvozanat buzilgan. Aytingchi, bu hodisaning sababi nima?

11-topshiriq. Deylik, voleybol o'yinida qizg`in tortishuv ketardi. Qo'qqisdan yaqin bir erda chaqmoq chaqildi-yu, quloqni qomatga keltirib guldiradi. Tabiiyki, hamma o'yinchilar bir daqiqa dong, qotib qoladilar, yoki koptokka o'zini endi otaman deb turgan voleybolchining kimdir qattiq "Aut" deb qiyqirgani hamon joyida "qotib qolishi"ni bir ko'z oldingizga keltiring-a. SHu misollar bilan qanday fiziologik jarayonlarni tushuntirish mumkin?

12-topshiriq. Taniqli rus zoopsixologi Vladimir Aleksandrovich Venger hikoya qilishicha, tabiatshunoslardan biri qarag`ayning uchida joylashgan olmaxon inidan hali bu indan tashqariga chiqmagan ikkita bolasini parvarish qila boshlaydi. Olmaxonchalar bir-ikki oylik bo'lganlarida ularda juda qiziq bir harakat paydo bo'lgan. Yong`oq keragidan ortiqcha bo'lgan kezlarda olmaxon xonani ko'zdan kechirar va xilvatroq joy izlashga harakat qilardi. Masalan, divanning biron oyog`i yoniga borib ortiqcha yong`oqni gilam tagiga bostirib, yoni-berini bamisoli tuproq qazigandek oldingi oyoqlari bilan tirnar va u go'yo yong`oqni berkitib qo'ygandek bo'lardi. Shundan keyin yong`oqni o'z holicha qoldirib ketar edi.

Tabiiy sharoitda yong`oq mo'l-ko'l bo'lgan vaqtda shu turdagi yoshi katta olmaxonlar ortiqcha yong`oqlarni erga ko'mib qur-qut to'plashi haqidagi kuzatish natijalari mavjud. Qizig`i

shundaki, hali indan chiqmagan olmaxonchalar katta olmaxonlarning xatti-harakatlarini takrorlaganlar. Buni qanday izohlash mumkin?

13-topshiriq. Nemis biologi Iskyull jo'jani oyog`idan qoziqqa bog`lab qo'ygan. Jo'ja chiyillab tipirchilay boshlagan. Jo'jani ko'rmasa ham, uning chiyillagan tovushini eshitib, ona tovuq qutqarishga shoshiladi. Buni ko'rgan Ikskyull jo'janing ustiga shisha qalpoq to'ntaradi. Ona tovuq tipirchilayotgan jo'jasini ko'rishga ko'radi-yu, ammo shu ondayoq tinchlanadi. Buni qanday tushunish kerak?

14-topshiriq. Yaxshilab o'rgatilgan it oldiga tayoq tashlanib unga "apport!" deyilmaguncha tayoqqa tegmay jim o'tiraveradi. Shu so'z aytildimi, tamom. Tayoq olovga tashlandimi, suvgami, bari bir it uning ketidan o'qdek otiladi. Ye, bu qanaqasi bo'ldi? Demak, it so'zni tushunibdi-da?

15-topshiriq. Zanjirdagi itning oldiga bir parcha go'sht tashlangan. Bu go'shtni arqonning bir uchiga bog`lab itdan uzoqroqqa qo'yilgan. Arqonning ikkinchi uchiga itning oldingi oyog`i bemalol etgan. It go'shtga etish uchun turli harakatlar qilgan. Lekin u zanjir band bo'lganligi uchun uning harakatlari har gal ham natijasiz qolavergan. Bir vaqt, it tasodifan arqonni tortib yuborib, go'shtni olgan.

Shunday qilib, itning bu harakati mustahkamlana borib, u har safar go'shtni, arqonni tortib, osonlik bilan olavergan. Bir safar go'sht bog`langan arqon uchini itning oldingi oyog`i etmaydigan qilib qo'yilgan. It bir necha marta harakat qilib go'shtni ololmagan. Endi u o'z harakatini o'zgartiradi: orqasini o'girib keyingi oyog`i bilan arqonni tortadi va go'shtni olishga erishadi. Buni qanday izohlash mumkin?

3-MASHG`ULOT** | **"Ongning taraqqiyoti" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Psixika va ongning taraqqiyotini mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • psixika va ongning taraqqiyotini mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Ongning taraqqiyoti" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Psixikaning rivojlanish bosqichlari haqidagi ma`lumotlar, fikrlarni tahlil qiling? Inson va hayvon psixikasining rivojlanishi xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi;	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

• Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	***Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari***			
	Ma'lumotni aniq va to'liq etkazilishi	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***
	1,0	***0,5***	***0,5***	***2***
1				
2				
3				

Ongning taraqqiyoti

1-topshiriq. Kasalliklarga tavsifnoma bering va ularning qanday kelib chiqishini ayting. Akromegaliya, gipofizar gigantlik, gipofizar karlikatizm, allergik reaktsiya, afaziya, aleksiya. Agrafiya

2-topshiriq. Quyidagi savollarga javob bering va sharhlang? -dori-darmon sinaps orqali yuborilgan neyrotransiterlarni organizmga ta'siri qanday? -nima uchun bosh miyaning biror qismi zararlansa, qayta ilgaridek yoki butkul ishlamaydi. -agar sizning miyangiz boshqa tanaga o'tkazilsa o'zingizniki deb hisoblash mumkinmi? -ong bosh miyaning biror qismi deb hisoblash mumkinmi?

3-topshiriq. Keltirilgan parchalardan to'g'ri va qarshi argumentlarni shakllantiring? -agar shunday savol qo'yilsa, tafakkur va ong qaerdan paydo bo'lgan ular inson bosh miyasining mahsulimi? -sezgi, fikr, ong yuqori darajali materiyaning mahsulidir. Miyaning shunday funktsiyasi borki uni tashqi muhitni ikkilamchi aks etadi. -bizning miyamiz makon o'rindiq yasovchi qurilma emas, tafakkurning substrasti emas. -fikr miya bila shunday munosabatdaki, xuddi oshqozon va jigardek.

4-topshiriq Turli hayotiy omillarni ifodalagan savol va vazifalar: Odatda institutning birinchi kurs talabalariga o'qituvchi-ma'ruzachi birinchi marta auditoriyaga kirib kelganda o'rningizdan turib qarshi oling, ikkinchi soatga kirganda esa o'z joyingizdan qimirlamang, deb tarbiya beriladi. Shunga qaramasdan tanaffusdan so'ng ma'ruzachi ikkinchi marta xonaga kirib kelganda ham ba'zi talabalar o'rinlaridan turadilar. Vaqt o'tishi bilan bu hodisa yo'qolib boradi. Bu omilning fiziologik asosi nimadan iborat?

4-MASHG'ULOT	**"Faoliyat" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg'uloti**

1.1. Labaratoriya mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg'uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg'ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta'limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Faoliyat tushunchasini mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tash-	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • faoliyat tushunchasini mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalarni;

killashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	• guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Faoliyat" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • faoliyat tushunchasi haqidagi ma`lumotlar, fikrlarni tahlil qiling? Faoliyat turlarini rivojlanishi xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni juft-juft tarzda guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Faoliyat

1-topshiriq. A.N.Leontev o'zining ilmiy izlanishlarining birida ".....nima alohida faoliyatning maxsus tavsiflaydi, ...ularning aniq boshqalardan ajratib turuvchi tomonini anglatadi va .... turli faoliyat ko'rinishlarini ajratib ko'rsatish imkonini beradi,....ularga psixologik tavsifnoma beradi va boshqalar? Ushbu savolga javob topish-bu ....atama bilan nomlanuvchi va tavsiflanuvchi psixik jarayonlar tavsifnomasiga o'tish demakdir". Mazkur termenni aniqlang?

2-topshiriq. V.A.Ivannikov faoliyatni tahlil qilish orqali bir qancha yondashuvlarni ishlab chiqqan va quyidagicha misol keltirgan. Maktabning 2-sinfida a`lochi L va ikki-uchga o'qiydigan F lar bor. Ularning ikkalasi ham maktabga boradi, uyda vazifalarni bajaradi va maktabdagi faoliyatini tahlil qilib boradi. Test natijalari va kuzatuvlar L da o'quv va bilish motivlari borligini, F da esa buni aksi tasdiqlandi. F dagi o'quv motivi-yomon o'qigani uchun jazo olishdan qo'rqishdan chiqdi. Texnologik tahlillarga ko'ra L va F uchun o'qitishning mazmunini faollik tashkil etadi. A.N.Leontev bo'yicha ularning faolligi boshqacha talqin qilingan. Qandayligini aniqlang?

5-MASHG`ULOT	**«Shaxs" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.

O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Shaxs mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Shaxs mavzusining mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. «Shaxs" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Shaxs borasidagi psixologik nazariyalarni tahlil qiling? Shaxs shakllanishi yuzasidan bildirilgan fikrlarni tahlil qiling? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar

2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo`naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Shaxs

1-topshiriq. Shaxs tuzilishida biologik va ijtimoiy omillar nisbati haqida turli nuqtai nazarlar mavjud: Birinchisi: shaxs jamiyatda rivojlanadi: insonning biologik xususiyatlari esa bu jarayonga deyarli ta`sir ko'rsatmaydi. Ikkinchisi: shaxs biologik, nasliy omillar bilan belgilanadi: hech qanday jamiyat insonga tabiat tomonidan berilgan xususiyatlarni o'zgartira olmaydi. Uchinchisi: shaxs – insonning ijtimoiy rivojlanganligining eng yuqori cho'qqisi: shaxs shakllanishi va rivojlanishining murakkab jarayoni biologik va ijtimoiy omillarning birligiga asoslanadi. Bu jarayonda biologik omillar tabiiy sharoit sifatida yuzaga chiqsa, ijtimoiy – insonning shaxs sifatida shakllanishida uning psixologik rivojlanishini ta`minlovchi kuch hisoblanadi. Berilgan nuqtai nazarlarning qaysi birini to'g`ri deyish mumkin? Nima uchun shaxs rivojlanishini aniqlashda biologik sharoit va shaxs tuzilishining ijtimoiy tomonini hisobga olish zarurligini isbotlang.

2-topshiriq. 2-masala. Quyida insonlarning xatti-harakatlarida individ xususiyatlarining va shaxs xususiyatlarining namoyon bo'lishiga misollar keltirilgan. a) Qiz bola D. motorikasida, nutqida, tafakkurida va boshqa bilish jarayonlarining kechishida sekinlik kuzatilmoqda. U bir faoliyatdan ikkinchi faoliyatga sekin va qiyinchilik bilan o'tadi. b) Talaba M. guruh yig`ilishida qanday qilib o'zining bo'sh vaqtini sport bilan shug`ullanish va ish faoliyatiga taqsimlashi haqida so'zlab berdi. v) Talaba K. o'zining ma`noli imo-ishorasi, keskin xarakatlari va tez yurishi bilan ajralib turadi. g) O'qituvchi taklif qilgan fikrlarning amalga oshirilishi maktabdagi o'zlashtirish darajasini sezilarli ravishda oshirdi. d) Talaba SH.da chiroyli talaffuz va yoqimli ovoz bor.

Nizomiy nomli
T D P U
kutubxonasi

013416/1

6-MASHG`ULOT	"Shaxs" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Shaxs mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tash-killashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikala-rini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Shaxs mavzusining mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. «Shaxs" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib	Tinglaydilar.

beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Shaxs borasidagi psixologik nazariyalarni tahlil qiling? Shaxs shakllanishi yuzasidan bildirilgan fikrlarni tahlil qiling? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Shaxs

1-topshiriq. Quyida inson xatti-harakatida shaxsning turlicha ko'rinishlarining namoyon bo'lishi berilgan. Qaysi namuna: a) shaxs yo'nalganligini; b) motivlarning axloqiyligini; v) qiziqishni; g) temperament xususiyatlarini xarakterlashini izohlab bering. 1) 10 sinf o'quvchisi A., o'qituvchilarning fikriga ko'ra, dastur materiallarini chuqur biladi. U shoshilmasdan, kam emotsional, lekin mazmunli gapiradi. U kuch-quvvatga to'la, ammo ko'p harakat qilmaydi. Qizishmaydi, g`ayrat bilan ishlamaydi. O'qishda charchoq nimaligini bilmaydi, lekin qiziqishlari bir tomonlama. 2) kun sayin og`ir jarohatlar ta`sirida kuchdan qolayotgan Vorob`yov qadrli mamlakatining qiziqishlari bilan jo'shqin yashamoqda. U odamlarga katta, shu bilan birga talabchan va mehribon muhabbatini namoyon qiladi. Vorob`yov oyoqlari yaqinda amputatsiya

qilingan uchuvchi Aleksey Meresevni birinchi jahon urushi davrida oyog`idan ajragach aviatsiyaga qaytgan rus uchuvchisi haqidagi hikoyalari bilan yangi jasoratga undaydi. 3) 4 sinf o'quvchisi A. xushchaqchaq, hayotsevar, kuch-quvvatga to'la, shu bilan bir vaqtda xotirjam va to'g`ri qiz. Uning do'stlari ko'p. U barcha narsani tez va yaxshi bajara oladi. 4) Qishloq qorovuli oilasida ikkita o'g`il bo'lgan. Oilaning moddiy ta`minlanishi yuqori emas edi. Onasi savodsiz. Otasi bolalariga nisbatan qo'pol va qattiqqo'l. Oiladagi badiiy muhit haqida hech narsa gapirib bo'lmaydi. Shunday bo'lsa ham to'ng`ich o'g`ilda rasm chizishga moyillik erta namoyon bo'ldi, u maktabda ko'p va katta ishtiyoq bilan chizishni davom ettirdi. Keyin Saratov badiiy bilim yurtiga o'qishga kirdi, armiya xizmatidan keyin Moskvada o'qidi. Hozirgi kunda u taniqli rassom.

7-MASHG`ULOT	"Sezgi" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Sezgi mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Sezgi mavzusining mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. «Sezgi" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Sezgi jarayonining psixik hodisa sifatidagi o'rni? Sezgining namoyon bo'lish mexanizmining o'ziga xosligiga doir fikrlarni tahlil qiling? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a'zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

	Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari			
Guruhlar	***Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi***	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***

	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Sezgi

1-topshiriq. Hayotingizdagi yorqin taassurotlardan bir qanchasini eslang. Ko'z oldingizda qanday obrazlar paydo bo'ldi? O'sha paytda his qilgan sezgilaringizni tasvirlab bering?

2-topshiriq. Keltirilgan vaziyatlarning qaysi birida sezgi mavjud: a) asbobning ko'rsatgichi qizil chiroqda turardi buni ko'rgan o't qalovchi doshqozon hozir portlab ketishini angladi. b) suvga sho'ng`igan qiz uni havo haroratidan sovuqligini sezdi. v) erda uzun sim yotgan edi, unda mis quyilib yotardi. g) ashulaning birinchi so'zlarini qiyinchilik bilan tushungan bo'lsa-da, u yangrayotgan musiqani tanidi. d) xona qorong`i edi, ammo sbunga qaramasdan atirgullarning taralayotgan hididan bu erda kimdir yashashi bilinardi.

3-topshiriq. Turli xil hayotiy va kasbiy vaziyatlarda namoyon bo'luvchi asosiy sezgi xususiyatlarini keltiring.

4-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda sezgining qanday xususiyatlari va qonuniyatlari namoyon bo'lishini aniqlang: a) uzoq davom etuvchi yoqimsiz hid vaqt o'tishi bilan sezilmay qoladi. b) qo'llar sovuq suvga solingandan so'ng xona haroratidagi buyum ushalsa u issiq tuyuladi garchi u tana haroratidan pastroq bo'lsa-da. v) ko'r-soqov O.Skoroxodova internatda yashagan paytlarini eslab hidiga qarab har bir sochiq egasini taniganini yodga oldi. g) diskotekadagi musiqaning baland ovozidan so'ng odamga qolgan tovushlar past eshitiladi. d) avtomobilning ishlayotgan motorining tovushiga ko'ra avtousta uning buzilganligi haqidagi ma`lumotni anglaydi. e) ko'k rangda bo'yalgan xona harorati mavjud haroratdan 3-5 gradusga pastroq qabul qilinadi. yo) bir kuni mnemonist Sh. u bilan suhbatlashayotgan L.S.Vigotskiyga "Ovozingiz sariq va bo'lunuvchi ekan" degan ekan. j) mashhur psixofiziolog G.Fexner "e" tovushini sariq rang, "a" tovushini oq rang, "u"tovushini qora ranglarda idrok qilgan. z) xona haroratidagi suv bilan yuzni ishqalash ko'rish o'tkirligini oshirishi aniqlangan

8-MASHG`ULOT	**"Sezgi" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Sezgi mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Sezgi mavzusining mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.

Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. «Sezgi" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Sezgirlikni rivojlanishida mashqlarni o'rnini izohlang? Sezgilarning rivojlanishi sezgining u yoki bu turiga bog`liqligini tahlil qiling? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Sezgi

1-topshiriq. Oq devorda soat osilib turibdi, odam uning qora tsiferblatiga ko'zi tushadi. Inson tsiferblatga uni strelkasini holatini bilish uchun diqqat bilan qaraydi, so'ng oq devorga nigohini tashlaydi va u erda soatni qandaydir o'zgargan holatda ko'radi.Bu qanday hodisa?

2-topshiriq. Rasmda oq likopchada yotgan qizil olma tasvirlangan. Siz rasmni taxminan 30-60 sekund davomida tikilib tamosha qilasiz so'ng nigohingizni oq qog`ozga olasiz. Bu paytda olma sizga qanday rangda ko'rinadi?

3-topshiriq. Agar siz 10 va 11 kg og`irlik o'rtasidagi farqni bilsangiz unda 50 kgda qanday minimal og`irlikni sezar edingiz?

4-topshiriq.. Bemor suhbatdoshning yuzini aniqlay oladi, ularni aniq chizib beradi, lekin ko'rish obrazi bilan shaxsni muvofiqlashtirolmaydi (ismini aytgandagina suhbatdoshini tanishi mumkin). Bu hodisaning sabablari haqida berilgan fikrlarning qaysi biri eng to'g`ri? a) ko'zning to'g`irlaydigan apparati buzilgan b) ko'zning retseptor apparati buzilgan v) markazga yo'naluvchi nerv yo'llari buzilgan g) ko'ruv analizatorining po'stloq qismi buzilgan

9-MASHG`ULOT	**"Idrok" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar:	*O'quv faoliyatining natijalari:*

• Idrok mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*tinglovchilar biladilar:* • Idrok mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. «Idrok" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Idrok haqida tushunchaning mazmun mohiyatini izohlang? Idrokning asosiy xossalari, idrok jarayonida kuzatish va kuzatuvchanlikning o'rniga doir fikrlarni tahlil qiling? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova).	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi.

2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Idrok

1-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda idrokning (yaxlitligi, konstantligi, appertseptsiyasi, predmetliligi, tuzilishi va hokazo) qanday xususiyatlari namoyon bo'lganligini aniqlang: a) kechasi yulduzli osmonda insonlar alohida yulduzlarni emas, balki ularning birligini ko'radi b) erkaklar orasidagi notanish ayol tashqi ko'rinishi jihatdan ayollar guruhida bo'lgan vaqtiga qaraganda yorqinroq tuyuladi. v) bolaligidan ko'r insonga operatsiya qilinishi natijasida ko'rishi qaytarilganidan so'ng derazadan ko'rinayotgan predmetlar unga kichik hajmda emas uzoqdadek tuyuladi. g) insonga tushunarsiz figurali rasmlar ko'rsatilib, ularning nomi berilganda u mazkur ob`ektlar bilan o'xshashlikni ko'radi. d) orkestr ijrosidagi kontsertni eshitish mobaynida musiqachi alohida olingan musiqiy asboblarning tovushini ajratmaydi. e) g`ira-shira paytda biz kiyimlarimizning rangini xuddi kunduzi qanday ko'rgan bo'lsak shunday ko'ramiz. yo) to'q rangdagi buyum ochiga nisbatan kichikroq tuyuladi garchi ular bir hajmda bo'lsada. j) biror bir insonni ko'rmoqchi bo'lganimizda biz unga boshdan oyoq nazar solamiz. i) quyon bo'rilarni boshqa hayvonlardan ko'ra yaxshi ajratadi uning bo'yi va hokazolariga qaramagan holda. y) yo'lda yura ketayotib talaba soatiga qaradi. Bir minutdan so'ng bolakay kelib undan soat so'radi. Talaba yana soatiga qarashga to'g`ri keldi. k) o'qituvchi o'quvchilarning yozma ishidagi xatolarini qizil rang bilan ajratadi. l) 5 yoshli qiz kompyuterda terilgan matnni tushunyapti. Ammo u qo'lda yozilgan xatni tushuna olmayapti.

10-MASHG`ULOT	**"Idrok" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya

	ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Idrok mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Idrok mavzusining mohiyati va mazuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma'ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Idrok" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi.	
1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi.	Tinglaydilar.
1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova).	Savollarga javob

1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • **Shaxs idrokining hajmi haqidagi tushunchaning mazmun mohiyatini izohlang? Idrok jarayonida bilish jarayonlarining roliga doir fikrlarni tahlil qiling?** 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Idrok

1-topshiriq. Turli xil hayotiy va kasbiy vaziyatlarda namoyon bo'luvchi asosiy idrok xususiyatlariga misollar keltiring.

11-MASHG`ULOT	"Diqqat" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

4.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni.

Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	- guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Diqqat mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tash-killashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikala-rini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Diqqat mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

3.2. "Diqqat" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Diqqat tushunchasining mazmuni, diqqatning turlari, xususiyatlari,	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar

diqqat borasidagi nazariyalarni tahlil qiling? Inson diqqatining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	***Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari***			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***
	1,0	***0,5***	***0,5***	***2***
1				
2				
3				

Diqqat

1-topshiriq. Diqqatning asosiy turlari namoyon bo'ladigan va diqqatni jalb qiluvchi sharoitlarga misollar keltiring.

2-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda diqqatning qaysi turlari va xususiyatlari namoyon bo'ladi? a) shaxmat ustasi bir vaqtda bir nechta tajribali shaxmatchilar bilan o'ynay oladi. b) bitiruvchi geometriyadan bo'ladigan imtihonga zo'r berib tayyorgarlik ko'ryapti. v) A.Navoiyning g`azallarini mutoala qilayotgan talaba derazadan oqib kirayotgan balan musiqa ovozini eshitdi. g) o'quvchilarga kichik hikoya o'qib beriladi va ular uchraydigan kesimlarni topib aytishlari kerak. d) sinf xonasidagi jimlikni maktab hovlisida turgan mashina signali buzdi. e) yangi kitoblarni olgan o'quvchilar o'qituvchining nutqiga e`tibor bermay qiziqish bilan kitobni tomosha qila boshladilar. j) sinaluvchilar psixologning komandasi bilan 5 daqiqa ichida matndagi "K" va "A" harflarini topishi va maksimal tezlikda ularning tagiga chizib chiqishlari kerak. z) kimyo fani o'qituvchisi tajriba o'tkazish jarayonida o'quvchilarga hozir probirkadagi aralashmaning rangi o'zgarishini aytdi. i) yangi mavzuni boshlashdan avval o'qituvchi o'quvchilarni mavzu juda murakkab ekanligi haqida ogohlantirdi. k) korrektor maqola matnidagi

xatolarni tekshiryapti. l) tarjimon taxminan 65-70% vaqtda notiqning nutqini tinglaydi va bir vaqtning o'zida uning mazmunini boshqa tilga o'girib beradi. n) dars yakunlanmoqda o'quvchi berilgan materialni tushunib olishga harakat qilishyapti, lekin ular vaqti-vaqti bilan chalg`ib, bir-birlari bilan gaplashib qoladilar, ularni faollashtirish uchun o'qituvchi ovozini keskin balandlatdi. Sinf tinchlandi, lekin ko'pga emas, tezda yana shovqin boshlandi. O'qituvchi ovozini yana balandlatishiga to'g`ri keladi.

3-topshiriq. Diqqatning tarqoqligiga olib keluvchilarni qiyinchiliklarsiz darajasining o'sib borish ketma-ketligida ranjirovka qiling. a) matnni o'z ichida to'liq tushunib o'qish va bir vaqtning o'zida aytib turilgan so'zlarni yozib olish; b) kartoshka archa turib sevimli teleko'rsatuvni tomosha qilish; v) gimnastika hodasida yura turib she`rlarni qiroat bilan o'qish; g) avtomobilni boshqara turib xorij tilida so'zlashuvchi yo'lovchi bilan gaplashishi (til 4 oy muddatda o'zlashtiriladi); d) avtomashinani boshqara turib o'z hamkasbi bilan ish haqida gaplashdilar; e) matnini ichida to'liq tushunib o'qish va bir vaqtning o'zida aytib turilgan so'zlarga (diktovka qilingan) tegishli tushunchalarning nomini yozib borish. j) o'rta tempda gapirayotgan notiqning nutqini sinxron tarjima qilish.

4-topshiriq. 1) o'quvchilarning holatini qaysi fiziologik mexanizm bilan asoslash mumkin? Matematika o'qituvchisi yangi teoremani tushuntirishda o'quvchilarning diqqatini shunday chuqur egalladiki, ulardan hech biri dars yakunlanishi bilan chalingan qo'ng`iroqni eshitmadi. 2) Tasvirlangan tajribada diqqatning qanday fiziologik mexanizmlari namoyon bo'ladi? Sinaluvchi N., tajriba o'tkazuvchining ko'rsatmalariga (instruktsiyasiga) ko'ra xira chiroqchalarga e`tibor bermasdan, yorqin chiroqchalarning yoqish ketma-ketligini eslab qolishi kerak edi. Tajribadan ma`lum bo'ldiki, miya po'stlog`ining chiroqchalarining yorqin yonishiga to'g`ri keladigan qismida qo'zg`aluvchanlik oshgan, xira yonishiga to'g`ri keladigan qismida esa pasaygan.

5-topshiriq. Darsda Sh. va M.ning e`tiborini tortishga qanday motiv yordam beradi? Qaysi belgilarga qarab buni aniqlash mumkin? Bolalarni ko'chmanchi qushlar bilan tanishtira turib, men ko'p qushlar tasvirlangan rasmni doskaga osdim. Qaldirg`och haqida tushuntirayotganda men Sh. va M.ning ovozini eshitdim; ular rasmni ko'rsata turib deyarli baland ovozda gaplashardilar:

- qara, dumchasi qanday chiroyli!
- anavi qushchani qara, uning tumshug`i qanday uzun va ko'krakchasi yashil!
- mana bu-chi, qanday jajjigina, qaragin!
- qaysi biri?
- ana u, shoxchadagisi.
- ko'ryapman, bu sayroqi qushcha bo'lsa kerak.
- mana bu laylak!

Qizlar sayroqi qushchani va laylakni tomosha qilayotgan paytda men to'rg`ay va chug`urchiq haqida gapirab berayotgan edim. Biroq Sh. va M. bu qushlar haqida hech narsa bilmay qoldilar, chunki mening hikoyamni eshitmasdan, rasmda chizilgan boshqa qushlarni tomosha qilishda davom etayotgan edilar.

6-topshiriq. O'quvchining darsda ixtiyoriy diqqatini jalb etishning qanday shartlari namoyon bo'lmoqda? Unda ixtiyoriy diqqatning mavjudligini qaysi belgilarga ko'ra aniqlash mumkin? O'quvchi o'zining darsda qanchalik diqqatli bo'lishga harakat qilayotgani haqida so'zlab, dedi: "Men geometriyani o'rganishni istayman, lekin bu menga qiyinchilik tug`diryapdi. O'qituvchini eshita turib, ba`zida xayolim boshqa tomonga chalg`ib ketayotganini sezaman. Shunda men o'zimga o'zim uyda teoremani o'rganishim yanada qiyinroq bo'lishini ta`kidlayman. Men ichimda o'qituvchining har bir so'zini takrorlab, shu tarzda diqqatimni to'playman.

7-topshiriq. Diqqatning asosiy turlariga misol keltiring?

8-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarda diqqatnipng qaysi turlari va xususiyatlari namoyon bo'lganligini aniqlang: a) grossmeyster bir vaqtning o'zida bir necha tajribali shaxmatchilar bilan o'yin olib boradi; b) bitiruvchi shiddat bilan geometriya fanidan imtihonga tayyorlanmoqda; v)

L.N.Tolstoyning hikoyalarini o'qib, o'quvchi derazadan kelayotgan baland musiqani eshitdi; g) o'quvchilar kichik bir hikoyani eshitib undagi sifatni topishlari kerak; d) sinfdagi doimiy tinchlikni maktab hovlisida qo'yilgan mashinalarning signalizatsiyasini ovozi buzardi; e) yangi kitoblarni olgan o'quvchilar o'qituvchining nutqiga e`tibor bermay, uni ko'zdan kechira boshlashdi; j) psixolog ko'rsatmasiga ko'ra, sinaluvchilar 5 daqiqa ichida matn ichidan "k" va "a" harflarini topib, uning tagiga chizishlari lozim; z) ximiya o'qituvchisi tajriba o'tkazish jarayonida o'quvchilarga probirkadagi eritma o'zgarishini aytayapti; i) materialni tushuntirish oldidan o'qituvchi o'quvchilarni mavzu qiyinligi to'g`risida ogohlantiryapti; k) korrektor maqoladagi xatolarni tekshiradi; l) kotiba kompyuterda o'tirib rahbar boshchiligida buyruq sonini kirityapti; n) dars tugab bormoqda, o'quvchilar materialni o'zlashtirishga harakat qilishyapti, ammo ular bir-birlarini gapga solib chalg`itishyapti. Ularning faoliyatini ko'rgan o'qituvchi bir muncha ovoz tonini balandlatdi. Sinf tinchlandi lekin oz muddatga o'qituvchi ovoz tonini yana balandroq ko'tardi.

12-MASHG`ULOT	**"Xotira" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

4.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Xotira mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Xotira mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

3.2. "Xotira" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*

Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Xotira tushunchasining mazmuni, xotiraning turlari, jarayonlari, xotira borasidagi nazariyalarni tahlil qiling? Inson xotirasining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma'lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

	Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari			
	Ma`lumotni aniq	***Taqdimotni***	***Misollar bilan***	***Jami***

Guruhlar	*va to'liq etkazilishi*	*rasmiylashtirilishi*	*tushuntirilishi*	
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

***Mavzu:* Xotira**

1-topshiriq. Qisqa muddatli ko'rish xotirasini diagnostika qiling. 20 sekund davomida sinaluvchilarga jadval ko'rsatiladi va uni olib qo'yilib blankaga esida qolgan sonlarni yozishni taklif qildi. Qisqa muddatli ko'rish xotirasi to'g`ri eslab qolingan sonlar orqali aniqlanadi.

13	91	47	39
15	83	19	51
23	94	71	87

Kattalar uchun 7 ta sonni topish myo`yor.

2-topshiriq. Qisqa muddatli eshitish xotirasini diagnostika qiling. Juft qilib taqsimlang. 10 ta so'zni ketma-ket o'qing. Esda saqlab qolingan so'zlar orqali aniqlanadi.

3-topshiriq. Eslab qolish va esga tushirish usullariga misol keliring.

4-topshiriq. O'quvchi bir haftadan so'ng xorijiy tildan hajmdagi matnni esga tushirishlari lozim edi. Sinov turkumidan oldin 1500 dan 2300 ga qadar materialni takrorladi, lekin baribir eslab qola olmadi. Ushbu vaziyatda ota-ona tomonidan ko'rsatilgan qanday yordam ma`qul hisoblanadi: a) matnni butunlay emas qismlarga bo'lib yodlash kerakliligini tushuntirish lozim. b) takrorlashga vaqtni to'g`ri taqsimlash lozimligini tushuntirish kerak. v) reminsetsentsiya hodisasi tamoyiligi muvofiq matnni ertalab takrorlasa yaxshi esda qolishini tushuntirish kerak. g) retroaktiv tormozlanishdan qochish uchun matnni ertalab esga tushirishga urinish kerak.

5-topshiriq. O'quv va kasbiy faoliyatda xotira qonuniyatlarini qanday qo'llash mumkinligiga tavsiya bering?

6-topshiriq. Quyidagi misollardagi esdan chiqarish sabablarini aniqlang?

a) o'g`il bola kecha kechqurun she`rni esda olgan edi, biroq bugun uchinchi qatorini eslay olmayapti. b) qiz bola lotariyada yutganini eshitib shunchalar xursand bo'lganidan gaz ustida turgan kofeni esidan chiqarib qo'ydi. Natijada kofe kuyib ketdi. v) yangi xodim suhbatga galstuk taqib kelishini unutib qo'ygani uchun barcha uni ustidan kuldi. Biroq, unga rasmiy tadbir bo'lishini hech kim aytmagan edi. g) kechga yaqin qiz bola ob-havo ma`lumotlarini ko'rish vaqtida u yozgi ta`til haqida xayol surayotgan edi. Endi u bugun yomg`ir yog`ish yog`masligini eslay olmayapti.

13-MASHG`ULOT	**"Xayol" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

4.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Xayol mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish;	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Xayol mavzusining mohiyati va mazmuni

• guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

3.2. "Xayol" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Xayol tushunchasining mazmuni, xayolning turlari, jarayonlari, xayol sifatlarini tahlil qiling? Inson xayolining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi.

2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Xayol

1-topshiriq. Tushirib qoldirilgan tushunchalarni toping?

a) obrazlar, tasavvurlar yoki g`oyalar sistemasidagi yangiliklarni yaratishga qaratilgan psixologik jarayon bu.....b) xayol jarayoni faqatgina .....xosdir. v) obrazlar xayolning asosini tashkil etadi. g) orzu-....., kelajakka yo'naltirilgan insonning hayotiy rejalari va faoliyatidir. d) xayol reallikni .... aks ettirish jarayonidan boshqa narsa emas. e) topqirlik, intuitsiya yangilikka olib keladi lekin, ...siz yuz bermaydi. j) xayolning bosh funktsiyasi mavjud bo'lmagan narsalarni ... ettirishdan iborat. z) .....boy shaxs yangi g`oya va faoliyatni osonlikcha o'zlashtiradi, u ....topshiriqlarni hal qilishda tashabbuskor, yaratuvchidir. i) serqirra ijodiy jarayonda xayol.....o'rinni egallaydi. k) jo'shqinlik-yuqori ko'tarinkilik holati bo'lib.....

2-topshiriq. Quyida keltirilgan ta`kidlarning qaysi biri idealistik va qay biri materialistik xayol va ijodni aks ettirishini toping. a) xayol-bu insonning tajribasida mavjud bo'lib, o'tganlarni o'ziga xos ravishda aks ettirishdir. b) xayol bu insonning ichki sub`ektiv kechinmalari uning hozirgi hislari maqsad va orzulari nomi bilan hamda psixik faoliyatlari. v) fantaziya – insonlarning ichki ruhiy quvvati yoki uning ruhiyatidagi o'zgarishlarning namunasi bo'lishining aksi sifatida birdaniga paydo bo'ladi. g) xayol-bu real voqealarni boshqacharoq tarzda aks ettirish jarayoni. d) ijod-foniy dunyodan boqiy dunyoga chorlovchi irodaviy aktdir. e) ijod-bu ruhiy faoliyat bo'lib, uning natijasida orginal qadriyatlar, moddiy olamning ma`naviy madaniyatdagi yangi noma`lum omillari, xususiyat va qonuniyatlari yaratiladi.

3-topshiriq. Berilgan tushunchalarni mantiqan tizimlashtirib chiqing bunda har bir oldingi tushuncha keyingi uchun asos yoki umumiy bo'la olsin. a) xayol, orzu, psixika, ijodiy xayol, aks ettirish, yangi obrazlar. b) shirin xayol, psixika, oldindan uylangan xayol, aks ettirish, xayol, passiv xayol.

4-topshiriq. Qavsda keltirilgan so'zlardan qaysi berilgan berilgan tushuncha **bilan** namunadagidek munosabatda ekanligini aniqlang. A) xayol -....(ideal, instinktiv, ob`ektiv, reflektor) namuna: miya puslog`ining qo'zg`alish-fiziologik. B) fantaziya -.....(faollik, intutiv, shartli reflektor, ikkilamchi). Namuna: faoliyat maqsad-kelajakni aks ettirish. V) ijod – (ma`naviy, sub`ektiv, predmetli, shartsiz reflektor, birlamchi). Namuna: tushuncha-ideal.

14-MASHG`ULOT	"Tafakkur" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Tafakkur mavzusining mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Tafakkur mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Tafakkur" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning *nomi*, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • tafakkur tushunchasining mazmuni, tafakkurning turlari, operatsiyalari, tafakkur borasidagi nazariyalarni tahlil qiling? Inson tafakkurining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq ya to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				

2				
3				

Tafakkur

1-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarning qaysi birida tafakkurga murojaat etilmaydi: a) archa bezagidagi 20 ta lampochkalar to'satdan o'chib qoldi, lekin televizor *ishlab turar edi.* b) dars vaqtida o'qituvchi "chegara" so'zi ingliz tilida qanday aytilishini so'radi. v) gulxan yoqish kerak bo'lganda turistlarning buyurtmasida ham na gurgut na yondirgich topilmadi. g) bu og`ir shkafni surish uchun to'rt kishi kerak edi, lekin Sindarov mutlaqo bir o'zi edi.

2-topshiriq. Quyidagi vaziyatlarning qay birida tafakkurning bevositaliligi namoyon bo'lmagan. a) ulanish usulini aniqlangan elektromantiyor birin-ketin barcha lampochkalarni tekshirishni boshladi. b) bikfordli arqonning uzunligi 1,5 metrdan oshmagan bo'lsa ham haydovchi uncha uzoqda bo'lmagan yuk mashinasi tomon harakatlana boshladi. v) ko'rsatkichlardan ma`lum bo'lishicha samolyot yaqin erdagi aerodromga ham etib ololmaydi. g) qattiq zarbdan so'ng o'ziga kelgan Alisher ming afsus bilan shuni aytdiki, u tomonidan bir necha *daqiqa avval topilgan kod, bir umrga* yo'qotildi.

3-topshiriq. Tafakkurning asosiy turlari (turlicha, klassifikatsiyaga ko'ra) keltirilgan misollar keltiring.

4-topshiriq. *Quyidagi keltirilgan vaziyatlarda tafakkurning* qaysi turi ustun ekanini aniqlang: a) jurnalist tomonidan tahliliy maqolani yozilishi. b) tikuvchilar tomonidan mavjud o'lchamlar asosida so'zanalarni tayyorlanishi. v) guvoh tomonidan jinoyatchining og`zaki tasvirini yaratilishi. g) bolaning konstruktorni *yig`ishi. d) dizayner tomonidan xona intereri* loyihasini yaratilishi. e) o'qituvchi tomonidan yozma ish savollarini tuzilishi. j) transport harakatini boshqarish bo'yicha dispecherning tezkor harakatlari haqidagi qarorni qabul qilishi. z) avtochilangar tomonidan avtobusdagi siniqlarni topilishi. i) arxitektor *tomonidan qurilish* loyihasini ishlab chiqarilishi. k) buyumlarni imkon qadar barchasini shkafga joylash maqsadida ularni polkalarga alohida tahlab chiqish. l) o'quv topshiriqlarini yangi usulda hal qilish.

5-topshiriq. Tafakkur operatsiyalarini (analiz, sintez, qiyoslash, klassifikatsiyalash, umumlashtirish, aniqlashtirish) faollashtiruvchi o'quv topshiriqlarini ishlab chiqing?

6-topshiriq. Quyida keltirilgan vaziyatlarda qaysi birida tafakkur operatsiyalari namoyon bo'lgan. a) o'qituvchi o'quvchilarga maqolani konspektlashtirish, reja tuzish va asosiy g`oyalarni *ajratib ko'rsatish topshirig`ini* berdi. b) ishlab chiqarish amaliyotidagi ustaning topshirig`i berilgan asbob-uskunalar majmuasidan slesarlikka xos asbob-uskunalarni tanlab oling. v) o'quvchilarga topshiriq yangi so'zlar ishtirokida matni tuzing. g) bo'lim boshlig`i buxalterga joriy yildagi mavjud moliyaviy hujjatlardan foydalangan holda hisobot tayyorlash topshirig`ini beradi. d) o'quvchilarga topshiriqda keltirilgan chizmalar orasidagi o'xshashlikni toping. e) berilgan topshiriq shartini ajratib ko'rsating va sizga nima ma`lum ekanini ayting? j) keltirilgan sonlar qatori orasidagi *qonuniyatni aniqlang* va davom ettiring? z) barcha guvohlar bilan suhbatlashib bo'lgan izquvar nihoyat jinoyatchining fotoaparatini yarata oldi. i) rassomchilik maktabi o'quvchilari jismlar shaklini tushunishni o'rganadilar.

7-topshiriq. Quyidagi keltirilgan klassifikatsiyalarni qaysi *birini* to'g`ri deb hisoblash mumkin. a) soatlar elektron mexanik devoriy erda turadigan turlarga bo'linadi. b) Hayvonlarning yirtqich xonaki xaltali va sut emizuvchi turlari mavjud. v) xotirada saqlanayotgan ma`lumotning mazmuniga muvofiq uning quyidagi turlari mavjud: obrazli, so'z-mantiqiy, emotsional va harakat. g) oyoq kiyimlarga erkak, ayol, bolalar oyoq kiyimlariga bo'linadi.

8-topshiriq. Mantiqiy tafakkur diagnostikasini o'tkazing. Buning uchun quyidagi metodikadan foydalanishingiz mumkin. O'nlik sonlar orasidagi qonuniyatni aniqlang?

9-topshiriq. *Quyidagi misollarda tafakkurning* qaysi alohida xususiyatlari namoyon bo'ladi: a) tig`iz vaqtda tramvay bekatiga kelib, u erda kishilar ko'pligini payqaysiz va tramvay kelmaganiga ancha vaqt bo'lganini fahmlaysiz. b) bir kuni uyga kelgach, maktabgacha tarbiya *yoshidagi o'g`lining noodatiy tinch* va kamgap bo'lib qolganini sezib, onasi beixtiyor uning kasal bo'lib qolgani yoki bir ayb ish qilib qo'ygani haqida o'ylaydi.

15-MASHG`ULOT	"Nutq" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Nutq mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Nutq mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Nutq" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi.	

1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Nutq tushunchasining mazmuni, nutqning turlari, funktsiyalariga doir fikrlarni izohlash? Inson nutqining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	***Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari***			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***
	1,0	***0,5***	***0,5***	***2***
1				
2				
3				

Nutq

1-topshiriq. Quyida keltirilgan ta`kidlarning qaysi biri nutqqa qaysi biri tilga tegishli? Javoblarni sharhlang. a) bir qancha avlodlarning aqliy, jismoniy tajribalarining saqlanish va uzatilish vositasi. b) muloqot vositasi sifatida tovush belgilarining tarixiy shakllangan tizimi. v) kishilarning o'z fiikrlari, hissiyotlarini o'zaro bir-biriga uzatishidagi muloqot faoliyati. g) muloqot jarayon sifatida namoyon bo'ladigan psixik jarayon.

2-topshiriq. Quyidagi ta`kidlarda tushurib qoldirilgan so'zlarni toping. a) nutq ijtimoiy-tarixiy jarayon bo'lib, insonlarning ... ga ehtiyojlari bilan bog`liq mehnat faoliyati natijasida yuzaga keladi. b) insonlarning bir-biri bilan til yordamida muloqot qilish jarayoni ... deb ataladi. v) ... – bu insonning muloqoti, tafakkuri va xayollari uchun zarur bo'lgan tizimdir. g) so'z ... shaklga va .... mazmunga ega. d) fikrlar ... da paydo bo'ladi va ... da namoyon bo'ladi. e) inson nutqi hayvon muloqotidan shunisi bilan farqlanadiki, uning yordamida faqatgina joriy voqelikni hikoya qilish, balki ... ni yoki ... ni ham aytib berish mumkin. yo) hayvon nutqining inson nutqidan eng muhim farqi shundaki, ularda ... funktsiyasi mavjud bo'lmaydi.

3-topshiriq. Quyidagi tushunchalarni shunday ketma-ketlikda joylashtiringki, har bir oldingi tushuncha o'zidan keyingi tushuncha uchun asos bo'lsin. Nima sababdan keyingi tushunchalarni ketma-ketlik qatoriga qo'shmaganingizni izohlang. a) so'z, miya, muloqot vositasi, belgilar tizimi, ijtimoiy hodisa, fikr, psixika, signal, til, hayol, nutq, belgi, o'zbek tili, shrift, so'z qismi. b) til, aks ettirish, nutq, psixik hodisa, axborot, nutq funktsiyasi, ifodalash, maqsad, kodlashtirish, muloqot jarayoni, faoliyat, refleks, tasavvur, miya.

4-topshiriq. Taklif etilgan variantlar orasidan to'g`ri javoblarni toping. 1) nutq –bu ... a) psixik hodisa; b) til yordamida muloqot qilish jarayoni; v) insonlar orasidagi axborot almashinish; g) fikr va hissiyotlarni ifodalash jarayoni; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri.

2) inson tili shu bilan tavsiflanadik., ... a) u yoki bu xulq-atvor dasturini ishga tushiruvchi signallarning mavjuddligi; b) avvalgi va kelajakdagi voqea-hodisalar haqida ma`lumot berish imkoniyatining mavjudligi; v) cheklangan lingvistik kompitentlik; g) ginetik fiksatsiyalarning mavjud emasligi; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri.

3) Nutq ... natijasida rivojlanadi. a) og`zaki nutqning interiorizatsiyasi; b) "ota-onalik modeli"ga taqlid; v) genetik uzatish yo'li bilan; g) barcha javoblar to'g`ri; d) barcha javoblar noto'g`ri.

4)Nutqning tovush birligi – bu ... a) tovush; b) bo'g`in; v) so'z; g) ibora; d) matn; e) barcha javoblar to'g`ri; j) barcha javoblar noto'g`ri.

5) Ichki nutq ... a) yashiringan; b) elektichna; v) kesimga ega; g) ginetik emotsional to'yingan; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri.

6)Hayvonlar tili ... bilan tavsiflanadi. a) semantikaning mavjudligi; b) emotsional yuqtirish mexanizmi; v) belgilar tizimining ochiqligi; g) semiotik funktsiyaning mavjudligi; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri.

5-topshiriq. Quyida keltirilgan omillarning qaysi biri aynan nutqga tegishli: Muloqotchanlik, qo'zg`atuvchanlik, jozibali nutq, grammatik bog`lanmagan nutq, duduqlanish, kommunikativ vositalar (jest, mimika,tana harakatlari) ishtirok etmagan nutq, kamgaplik, nutq tempi, grammatik jihatdan "to'g`ri", "to'liq" nutq, ixtiyorsiz hikoya qilish, notiqlik san`ati, sergaplik.

6-topshiriq. Keltirilgan tsitatalarni solishtiring. Ularning o'xshashlik va farqli jihati nimada? Ulardan qay biri nutq (til) va ongning bog`liqligi tushunchasining zamonaviy talqiniga yaqinroq deb o'ylaysiz va nima uchun? 1) Ong va nutqning o'zaro munosabati shunchaki mavjudlik yoki o'zaro ta`sir natijasi emas, balki ongning aniqlovchi jihatini aks ettiruvchi birlikdir: mavjud voqelikni aks ettirish orqali u shakllar "yopishtiradi" va o'zining nutqiy mavjudlik qonunlarini ifodalaydi. Ongning nutqni nazorat qilishi haqida gapirilganda ko'proq shaxsiy nutq tempini salbiy baholashga to'xtalamiz, masalan, "Men gapirmoqchi emasdim", "Men o'z fikrimni noto'g`ri ifodalab qo'ydim". 2) SHunchaki ijrochi yoki aktyor sifatida gapirayotgnaimzda bizni xavoirga soladigan xulosaga kelishimiz uzoq vaqtni oladi, chunki biz gapirayotgan matn boshqa birov tomonidan (ongimiz ostidan) yaratiladi. 3) Til ham ong singari mustahkamdir: til insonlar uchun voqelikni anglashning amaliy ko'rinishidir, ong umumiy, til esa o'zgalar bilan muloqot qilish ehtiyoji natijasida yuzaga keladi. Til fikrlarning bevosita uzatuvchisidir. 4) Ongni tildan ajratib bo'lmaydi. Til faqatgina insonlar orasidagi muloqot vositasi bo'libgina qolmay, u inson ongi va tafakkurining shakli siatida ham namoyon bo'ladi... Ong voqelikni tarixiy- ijtimoiy qayta ishlangan tovush belgilari, tushunchalar yordamida aks

ettiradi. 5) Turli tilda gaplashadigan insonlar narsalarni turlicha idrok etadilar degan fikr bor... SHu boisdan, til fikrning faqatgina mazmuniga emas tuzilishiga ham javobgar: turli xalq vakillari dunyoni turlicha talqin qiladilar... Ob`ekt emas, uning tildagi talqini anglanadi.

7-topshiriq. Til va nutq haqidagi quyidagi "oddiy" savollarga javob bering. 1) Til, "adabiy til", jargon va dialekt orasida qanday farq bor? 2) Nima uchun "tilsiz" odam bo'lishi mumkin emas? 3) Ovqatlanib gaplashayotganingizda tiqilib qoldingiz. Qaysi nutqiy a`zo bunda "aybdor" hisoblanadi? 4)Ma`nosiz so'zlar mavjudmi? So'zlarsiz ma`nochi bo'ladimi? 5) Nima uchun til alohida inson faoliyati mahsuli bo'la olmaydi?

8-topshiriq. Til va nutqning o'xshash va farqli jihatini ajrating. Nima uchun nutq ma`nosi unda ishtirok etgan so'lar miqdori bilan belgilanmaydi? 1) Nutq va til bir-biri bilan uzviy bog`liq. Lekin nutq – bu til yordamida amalga oshadigan o'zaro fikr almashinish jarayonidir...Har kimning o'z nutqi bor...Til esa – ijtimoiy hodisadir. Nutqdan farli ravishda u muayyan individga bog`liq emas... Nutqga xos bo'lgan individual xususiyatlar, buzilishlar va xatoliklar tilning umumiy asosiga ta`sir etmaydi (A.S.Nikiforov). 2) Nutq deb "inson muloqoti va faoliyatining turli ko'rinishlarida tildan foydalanish jarayoni"ga aytiladi. Tildan foydalanish – individual-psixologik hodisadir: bu shuni bildiradiki, nutq insonning butun biografiyasi bilan uning shaxsiyati bilan bog`liqdir (B.A.Benediktov, S.B.Benediktov).

16-MASHG`ULOT	**"Hissiyot" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti**

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Hissiyot mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Hissiyot mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Hissiyot" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Hissiyot tushunchasining mazmuni, hissiyotning ifodalanishi, hislarni kechirish shakllari, yuksak hislarni tahlil qiling? Inson hissiyotining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash.	Savollar beradilar.

Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	***Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari***			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	***Taqdimotni rasmiylashtirilishi***	***Misollar bilan tushuntirilishi***	***Jami***
	1,0	***0,5***	***0,5***	***2***
1				
2				
3				

Hissiyot

1-topshiriq. Quyidagi tasdiqlarni sharhlang. Ulardan qaysi biriga qo'shilasiz (qo'shilmaysiz) va nimaga? 1) His etish – insonnning o'z shaxsiy holatini bevosita aks ettirishdir. 2) Emotsiya insonning ob`ektga nisbatan munosabatini aks ettiradi, shuning uchun aynan shu organizmning holati haqidagi sub`ektiv informatsiyadan iborat bo'ladi. 3) Ob`ektning aks ettirilishi emotsiyaning onglilik komponentidir, ayni paytda inson holatini aks ettirish esa – uning sub`ektiv komponentidir. 4) Emotsiyaning sub`ektiv komponenti inson xulq-atvorini boshqarish oldindan tahlil qilish vazifasini amalga oshirish imkonini beradi. 5) Emotsiya – ikkiyoqlama jarayon bo'lib, sub`ektiv his etish va tashqi ifodani o'z ichiga oladi. 6) Emotsiyalarning o'ziga xos bo'lgan jihatlaridan aniqrog`i – ularning sub`ektivligidir. 7) Inson o'z hissiyotlarini anglay va fikrlay olmaydi, his etadi xolos.

2-topshiriq. Quyida keltirilgan tushunchalarni mantiqan shunday joylashtiringki, har bir oldingi tushuncha keyingisi uchun asos bo'lsin: quvonch, aks ettirish, his, psixika, shodlanmoq.

3-topshiriq. Quyida keltirilgan variantlarning to'g`risini toping. 1) K.Izardning fikricha, fundamental emotsiyalar ... a) asosiy motivatsion doirani tartibga soladi; b) affektiv-kognitiv o'zaro ta`sirni ta`minlaydi; v) gomeostatik tizimning ishini nazorat qiladi; g) intellektni nazorat qiladi; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 2) Xavotir – bu ...emotsiyalar kompleksidir. a) qayg`u; b) nafrat; v) jirkanish; g) qo'rqinch; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 3) Sevgi – kompleksli tuyg`u bo'lib, o'z ichiga ... oladi. a) romantik munosabatlarni; b) qiziqishni; v) quvonchni; g) jinsiy qiziqishni; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 4) Quyi psixik faollik holati quyidagi salbiy emotsiyalarga mos keladi:... a) qoniqmaslik; b) g`am; v) qayg`u; g) sog`inch; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 5) Faoliyat nazariyasiga ko'ra emotsiya .... orasidagi munosabatlarni aks ettiradi. a) motivlar va ularga javobgar faoliyat orasidagi ; b) maqsa va uning natijasi orasidagi; v) ma`no va mazmun orasidagi; g) operatsiyalar va ularni amalga oshirish sharoitlari orasidagi; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 6) Affektning o'ziga xos jihati ... a) uning predmetli harakterga egaligi; b) o'ziga baho berish va muvoffaqiyatga intilish bilan bog`liqligi; v) somatik ko'rsatkichlarning intensifikatsiyasi; g) intensivlikning yuqoriligi; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 7) Emotsiya emotsional jarayonlar tuzilishining komponenti sifatida – bu ... a) uzoq muddatli holat; b) sodir bo'lgan voqeaga nisbatan reaktsiya; v) sodir bo'lishi mumkin bo'lgan voqeaga nisbatan reaktsiya; g) ayni payt sodir bo'layotgan voqeaga nisbatan reaktsiya; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 8) Omad, muvofaqqiyat, quvonch tuyg`ulari birinchi navbatda ... bilan bog`liqdir. a) faoliyatning ijobiy natijasi; b) fiziologik ehtiyojlarni qondirilishi; v) sodir hatti-harakatlarni yakunlanish jarayoni; g) faoliyat natijasiga boshqalarni munosabati; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 9) Inson hissiyoti – bu ... a) individning o'zini organik xis etishi; b) organik ehtiyojlarning qondirilishi bilan bog`liq kechinmalar; v) his etishning emotsional foni; g) maqsad

ko'zlanmagan emotsional holat; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 10) Oliy hislar ...ni o'z ichiga oladi. a) intellektual komponent; b) refleksiya; v) sevgi; g) estetik munosabatlar; d) barcha javoblar to'g`ri; e) barcha javoblar noto'g`ri. 4. S.L.Rubinshteyndan olingan quyidagi parchada qanday emotsiya va kayfiyat ko'rsatilgan. Ularni sanang. Emotsiya bilan kayfiyatning yana qanday farqlari bor? Emotsiya, kechinmalar, hissiyotlar qandaydir bir ob`ekt bilan bog`liq bo'ladi va unga yo'naltirilgan bo'lgan, biz nimadandir quvonamiz, nimadandir hafa bo'lamiz, nimadandir tashvishlanamiz, lekin insonning kayfiyati chog` bo'lsa, u shunchaki nimadandir quvonayotganidan emas, balki u doimo quvnoq, ayniqsa yoshlikda shunday bo'ladiki, dunyodagi barcha narsalar quvonchli va ajoyib tuyuladi. Kayfiyat predmetli emas, shaxsiydir, u maxsus kechinma emas.

4-topshiriq. Quyidagi matnlarni o'qing va hissiyotning qanday individual xususiyatlari (kuchi, chuqurligi, barqarorligi) namoyon bo'layotganligini aniqlang va izohlang. A. Kamol I. — VIII sinf o'quvchisi. o'qituvchi uni bir partadan ikkinchi partaga o'tkazgani uchun qattiq xafa bo'ldi, uzoq mushohada qildi, butun darslar davomida asabiy, parishonxotir, xomush o'tirdi. Keyin ham uzoq vaqt o'ziga kela olmadi. B. Salim B. — VI sinf O'quv chisi. Darsda ikki baho olganiga yig`lab yuborayozdi va o'zini tutib qoldi. Ammo 1—2 soat o'tar - o'tmas, yomon bahosini tamoman unutdi, tanaffusda boyagiday quvnoq va xotirjam edi. B. Aziza M. — VIII sinf o'quvchisi. Uni quvontirish ham, kayfiyatini buzish ham, achchiqlantirish ham qiyin. Sinfda o'quvchilar qah-qah urib kulsalar ham u indamay o'tiradi. U bu yil sinfda qolishi haqidagi xabarni eshitdi. Ammo bemalol ishlab o'tiraverdi. G. Sinfdagi o'quvchilardan biri qattiq gunoh ish qilib qo'ydi. Sinf majlisi chaqirildi. Bolalar o'rtoqlarini qattiq tanqid qildilar. Ba`zi so'zga chiqqanlar, hatto «Sen kollektivimizni uyatga qo'yding, nomussiz»,— deya asabiylashdilar. So'ngra Yunusning o'ziga so'z berildi. Uning yuzlari oqargan, qattiq iztirobda, doska oldiga chiqib, bir qancha vaqt indamay turdi-da, portfeli, bosh kiyimini qoldirib chopgancha, sinfdan chiqib ketdi. Kechga tomon o'qituvchisi Yunusning uyiga borgan, edi u krovatda, boshini yostiqqa burkab yig`lab yotganini ko'rdi.

5-topshiriq. Jamila. Bas, onajon, bas. Menga shunisi bas. Raxima xola yig`lab chiqib ketadi. Jamila darrov ko'rpa qatidagi zaharni oladi. Bechora bola, bezovtalanadi... Sezadi shekilli... Bilmayman o'g`ilmiding, qizmiding, kipriklaring uzun bo'larmidi? Qanday yaxshi odam bo'lar eding. Yoki G`ofirdek baxtsiz, onangdek peshonasi sho'r bo'lib tug`ilarmiding. Onang badbaxt, onang berahm, onang odamxo'r, lekin ne qilayki, bolam, ilojim yo'q, talpinma, yalinma, yolvorma, ilojim yo'q (zaharni ichadi). Sho'ring qurg`ur, biz xotinlarning kuchi shunga etadi. Bag`ri tosh ona, nima qilding. Ana, dod deydi. o'zini uradi. Ana jim qoldi. Tilkalandi bola bechora. E, og`u. Navbat menga keldi, kuchingni ko'rsat. Yuraklarimni o'y, tomirlarimni parchalab tashla, o'pkalarimni tesh. Barakalla. Barakalla. Zo'r ekansan. Bo'g`ilaman, bo'g`ilaman. (H.H. Niyoziy, "Boy ila xizmatchi").

17-MASHG`ULOT	"Iroda" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • iroda mavzusining mohiyati va	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:*

mazmuni to'g'risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	• iroda mavzusining mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Iroda" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Iroda tushunchasining mazmuni, irodaviy akt, irodaviy harakat, irodaviy sifatlarga doir nazariy ma`lumotlarni tahlil qiling? Inson irodasining rivojlanishiga ta`sir etuvchi omillar xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z

2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Iroda

1-topshiriq. Quyida keltirilgan tushunchalarni shunday mantiqiy ketma-ketlikda joylashtiringki, avvalgi tushuncha keyingilari uchun umumiyroq bo'lsin. A) mardlik, ong, iroda, aks ettiri, jasurlik psixika. B) rejalashtirish, motivatsiya, refleksiya, xatti-harakatlar realizatsiyasi, maqsadga intiluvchanlik.

2-topshiriq. Quyidagi ta`kidlarda tushirib qoldirilgan so'zlarni toping. A) Iroda – bu ichki va tashqi qiyinchiliklarni engish bilan bog`liq shaxsning o'z xulq-atvori va faoliyatini boshqarish....B) ...ning ta`sirida aqlli echimlar...da namoyon bo'ladi.V) Iroda – bu shaxsni ... turli mexonlarida ... prtsess va holatlarini ... o'z hoxishiga ko'ra boshqarish ... dir. G) ... ikkita o'zaro bog`liq funktsiyalarni o'zida mujassamlashtiradi va bajaradi, ular ... (hoxlamayman, lekin qilish shart) va ... (hoxlayman, lekin mumkin emas). D) Irodaviy xulq-atvor borasidagi tadqiqotlar ikki yo'nalishda kechgan - ... tadqiqotlar va ... tadqiqotlar.

3-topshiriq. Quyida keltirilgan ta`kidlarni sharhlang. Sizningcha ularning qay biri to'g`ri va qay biri noto'g`ri? a)Xulq-atvorda irodaning namoyon bo'lishini yagona mezoni – bu irodaviy sifatlardir.b)Irodaviy xulq-atvorning asosiy belgisi qo'zg`atuvchilardagi kamchiliklarni va ularni to'ldirilishi hisoblanadi.v)Ichki fikrni singdirish ta`siri asosida qabul qilingan xatti-harakatlar irodaviy xarakatlar deb nomlanadi. g) Aristotel birinchilardan bo'lib inson bajarishi kerak bo'lgan xatti-harakatlarni majburiyat deb baholagan. d) Irodaviy xarakatlar o'z-o'zini stimullashtirishdan uni amalga oshirish uchun qaror qabul qilishga o'tish bilan belgilanadi.

5-topshiriq. Quyida keltirilgan tushunchalardan irodaviy xulq-atvorga tegishlilarini aniqlan va ta`rifini keltiring: motiv, o'zini-o'zi boshqarish,o'z-o'ziga baho berish,istak, refleksiya, ishonchlilik, intilish, maqsad, emotsiya, tafakkur, ishonch, rejalashtirish, kuch, bog`liqlik darajasi, xarakat, refleks, nizo, ong, maqsadga intilish, idrok, diqqat, qadriyat, ustanovka, tanlov erkinligi,energiya, ehtiyoj, xavf, avantyurizm, impulsivlik, intizomlilik, ma`suliyatlilik, volyuntarizm.

18-MASHG`ULOT	"Temperament" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Temperament mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Temperament mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Temperament" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi.	

1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Temperament tushunchasining mazmuni, asab tizimi, temperament tiplari, temperament va shaxsning faoliyat uslubiga doir nazariy ma`lumotlarni tahlil qiling? Insonda temperament tiplarini namoyon bo'lishi haqida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Temperament

1-topshiriq. Quyidagi so'zlardan temperamentga xos so'zlarni aniqlang: mehnatsevar, qat`iyatlilik, ong, muvozanatlashmagan, musiaqaviy, ziyraklik, reaktivlik, ekstraversiya, agressivlik, jizzaki, emotsional, maydakash, talabchanlik, printsipial, diqqatning tez ko'chuvchanligi, ko'rish o'tkirligi, dangasalik, aqliy qobiliyatning yuqoriligi, sustkashlik, geniallik, emotsional reaktsiya kuchi, mimikaning boyligi, hislarning chuqurligi.

2-topshiriq. Tushirib qoldirilgan so'zlarni qo'ying. 1.Temperament deganda.....xarakteristikasi tushuniladi. 2.Temperament haqidagi fiziologik qarashlar.....bilan boshlanadi, shu asosda temperamentning 4 tipi ajratiladi.....3.....va ....ni tadqiq qilish natijasida nerv tizimining 3 xususiyatiga yana 2 xususiyat kiritildi..... va .....4. nerv tizimlarining xususiyati miya faoliyati va xususiyatlarini .....ta`minlashi bilan xarakterlaydi.

3-topshiriq. Shaxs xususiyatlari shartli ravishda 3 guruhga temperament, xarakter, qobiliyat xususiyatlari. Quyidagi tushunchalarni 3 guruhga klassifikatsiyalang. Jizzakilik, nozik, adolatli, jasur, aqlli, mehnatsevar, to'g`riso'z, nazorkatli, tarbiyali, qiziqqon, zukko, ishbilarmon, zo'r, maydakash, topqir, itoatkor, notiq, tannoz, tentak, xotirjam, topqir, engil, layoqatsiz, dangasa, ziyrak, mehribon, o'tkir, o'ziga ishongan, zaif, qo'zg`aluvchan, egoist, energetik, tashkilotchi, sustkash, ishonchli, sadoqatli.

4-topshiriq. Quyidagi ta`kidlarni sharhlang. Qay biri to'g`ri yoki noto'g`ri sizningcha? 1) temperament qon tarkibi va garmonlarga bog`liq. 2) temperament nerv tizimi xususiyatiga bog`liq. 3) temperamentdagi kamchiliklar irodaviy kuch berish, tayyorgarlik, qiziquvchanlik, bilan kompensatsiyalashadi. 4) temperament faoliyat yoki faoliyatdan tashqarida namoyon bo'ladi. 5) temperament organizmning umumiy energiyasi bilan xarakterlanadi. 6) temperament shaxs konstitutsiyasi bilan belgilanadi.

5-topshiriq. Psixolog-pedagogik tavsifnomalarda berilganiga ko'ra o'quvchilar temperamenti tipini aniqlash.

1. Sharif III sinfda o'qiydi. Sustkash. Shoshmasdan qadam tashlaydi, lapanglab yuradi, sekin ammo izchil ravishda batafsil gapiradi. Darslarda ancha beparvo o'tiradi, o'zi qo'l ko'tarmaydi, lekin o'qituvchining savoliga odatda to'g`ri javob beradi. O'qituvchi undan nima uchun qo'l ko'tarmaganligini so'rasa har doim bir xil javob beradi: «Shunday o'zim...». Uni kuldirish yoki jahlini chiqarish qiyin. O'zi odatda do'stlarini xafa qilmaydi, o'zgalar janjaliga beparvo qaraydi. Beozor. Do'stlar uchun biron narsa qilishga erinadi. Gapga kamdan-kam aralashadi, ko'proq indamaydi. Yangi materialni tez tushunib olmaydi, uni bir necha bor takrorlash zarur, ammo topshiriqni to'g`ri va ozoda bajaradi. Tartibni yoqtiradi. Bizga o'tgan yili keldi, bolalar bilan sekin til topishdi va do'stlashdi.

2. Anvar III sinf o'quvchisi. O'ta qiziquvchan. Ko'p hollarda u o'ziga to'g`ri kelmaydigan og`ir ishlarni bajaradi. Haddan tashqari harakatchan. Qo'llari tinch turmaydi. Tez-tez boshini har tomonga burib turadi. Tez achchig`lanadi. Materialni tez va to'g`ri o'zlashtirib oladi, lekin shoshganidan chalkash javob beradi. Hamma vaqt unga: «Darhol javob berma, o'yla, shoshilma» deb eslatib turish kerak. To'satdan kulgisi — g`azabga va aksincha g`azabi — kulgiga aylanadi. Harbiy o'yinlarni juda yoqtiradi. Juda tashabbuskor. O'qituvchiga savolni yog`dirib yuboradi. Achchiqlansa, o'zini tuta olmaydi. Yaxshi baho olishni juda yoqtiradi. «Ajoyib, jozibali», «besh»,— deydi.

3. Sarvar II sinf o'quvchisi, juda ta`sirchan. Zarracha ko'ngilsizlik uni muvozanatdan chiqarib yuboradi, arzimagan narsaga yig`layveradi. Sarvar bir kuni sumkasida turgan kitobini tezroq topilmaganiga ham chidolmay yig`lab yubordi. Juda ham serzarda, gan ko'tarmaydigan. Xafalikni uzoq yodda saqlaydi va uni azob-uqubat bilan o'tkazadi. Xayolparast. Dam-badam u o'r-toqlari bilan o'ynash o'rniga deraza oldida o'ylanib, xayolga berilib o'tiradi. Barcha qoidalarga itoatkorlik bilan bo'ysunadi. har zamonda o'z kuchiga ishonchsizlik sezadi. Ish davomida qiyinchiliklarga duchor bo'lsa, ruhi tushib ketadi, o'zini yo'qotib qo'yadi, ishni oxirigacha etkazmaydi. Ammo «ishning bajarilishini qattiq turib talab qilinsa, uni ko'pincha boshqalardan yomon ba-jarmaydi.

4. Lobar II sinfda o'qiydi. Bu qiz juda serharakat, dars paytida bir dam tinch o'tirmaydi, doimo gavda holatini almashtirib turadi, biron narsani qo'lida aylantirib, sherigi bilan gaplashib o'tiradi. Barcha yangiliklarni tezda bilib olishga qiziqadi, lekin xafsalasi tez soviydi. quvnoq va tetik, unda yaxshi kayfiyat doimo ustun. «Ishlar qalay?» — degan savolga odatda u kulimsirab «Juda yaxshi» deb javob beradi, garchi olgan baholari ba`zan uncha yaxshi bo'lmasa ham «besh»-lar haqida uydagilarga xursandlik bilan xabar beradi. «Ikki»larini yashirmaydi, ammo doim: «Bu menda shunday... tasodifan...»,— deb qo'yadi. Ba`zan ranjib qoladi, hattoki yig`laydi,

ammo bu uzoq cho'zilmaydi. Mimikasi jonli. Chaqqon va jonsarakligiga qaramasdan, uni tartib-intizomga tez, oson undash mumkin. Qiziqarli darslarda unda katta g`ayrat va ishchan qobiliyat paydo bo'ladi. Dugonalari bilan oson til topishadi, yangi talablarga tez ko'nikadi. Nihoyatda so'zamol.

5. Farxod IV sinf o'quvchisi. Quvnoq, hushchaqchaq, iltifotli, kek saqlamaydigan bola. Bir kuni Farxod kamalak yigilishida yomon xatti-harakatlari uchun do'stini tanqid qildi. Yig`ilishdan keyin ular janjallashib qoldilar. Farxod hattoki yig`lab yubordi. «Men senga yaxshilik tiladim, sen men bilan urishding», — dedi do'stiga. Darslar tugaguncha u g`amgin bo'lib yurdi, keyin do'stlari bilan birga uyga qaytdi. Farxodning kamchiliklari ham bor: topshiriqlarni dam-badam hovliqib, o'ylamasdan bajaradi va boshlagan ishini oxiriga etkazmaydi. 8 mart bayramiga Farxod she`r yodlashi kerak edi. U bajonu dil ishga kirishdi. Ammo 2—3 kundan keyin unda «uzrli vaj»lar paydo bo'lib qoldi. SHe`r qiziqarli emas, uni yodlashga vaqti yo'q. Qatnashmaslikka ham tayyor edi.

6. Lola III sinf o'quvchisi, kamharakat, bosiq, jiddiy qiz. Biron topshiriqni bajarishdan oldin, chuqur o'ylab chiqadi. Ishni odatda sekin, lekin puxta bajaradi. Bu xususiyat uning nazorat ishlarida yaqqol seziladi. Lola daftarini deyarli oxirgi bo'lib topshiradi, ammo doim u hammasini to'g`ri ishlagan bo'ladi. Darsda javob berayotib, aniq, dona-dona qilib, lekin bir ohangda gapiradi.

7. Shokir III sinfda o'qiydi. Hamisha osoyishta, yolg`iz va qovog`i soliq. Xafa bo'lgan bo'lsa, uzoq zarda qilib yuradi. Agar do'sti bilan janjallashib qolsa, kun bo'yi u bilan gaplashmay yuradi. Darsda ko'proq yomon javob bergani uchun, u o'z kuchiga ishonmaydi. Boshqa bolalarga nisbatan u darsda ko'proq charchaydi. Agar rag`batlantirib yoki yordam berib turilsa, u topshiriqlarni yaxshiroq va dadilroq bajaradi.

8. Komil III sinf o'quvchisi. Jiddiy, kamgap bola. Maktabda uni hech kim hech qachon kuvnoq bo'lib yurganini ko'rgan emas. U bolalar bilan kamdan-kam o'ynaydi, ko'proq ularning o'yinini kuzatadi yoki biron narsa o'qib o'tiradi. Bu bola serzarda, jizzaki va ginachi. Agar Komilga keskin tanbeh berilsa yoki javob berayotganida xatosini tuzatsa, u jimib qoladi. So'ng hech javob bermaydi. YOmon baho olsa, g`amgin bo'lib qoladi. Sir boy bermaydi, fikrlari bilan o'rtoqlashmaydi. Jamoat topshiriqlaridan voz kechadi, eplayolmayman deydi.

9. Farrux III sinfda o'qiydi. Xushchaqchaq, g`ayratli bola. Uning g`ayrati bitmas-tuganmasdek tuyuladi. U topshiriqlarni osongina uddasidan chiqadi. Harakatlari tez va keskin. Farruxto'g`risida: «u narsalarni olmaydi, balki ushlaydi, narsalarni qo'ymaydi, balki tashlaydi», deyishadi. Darslarda va ijtimoiy hayotda doimo faol. Materialni oson o'zlashtiradi. Masalalarni tez va to'g`ri echadi. Tirishqoq. Hamma narsada birinchi bo'lishni yoqtiradi. Uning nutqi tez va qizg`in. Harakatli o'yinlarning tashabbuskori, qo'mondonlik qilishni sevadi. Hamisha o'ziga ishonadi. Do'stlari bilan bahslashganda o'z fikrida qattiq to'radi. Dam-badam qo'zg`alib, achchig`lanib ketadi va bolalar bilan ko'p vaqt kelisholmay qoladi.

6-topshiriq.. O'qituvchilar F.Yu. va V.F. uslublari qaysi temperament tiplari uchun xarakterli ekanligini aniqlang. Ularda qaysi uslub xususiyatlari namoyon bo'lgan? a) 6-7 sinflarning rus tili o'qituvchisi F.Yu. tashqi taassurotlarga sekin beriladi, savollarga darhol javob qaytarmaydi. YUz qiyofasi –topshiriq berayaptimi yoki tanbeh berayaptimi, jiddiy savolni yoki quvnoq voqeani eshityaptimi, bundan qat`iy nazar bir xil. Kam hollarda kuladi, ko'pincha yuzida nim tabassum. Nutqi bir xil tempda, shoshilmasdan gapiradi. Harakatlari sekin. Uning uchun har qanday sharoitda ham bosiqlik va xotirjamlik xos. Uning darslari juda ham zerikarli o'tadigandek tuyuladi, lekin bunday emas ekan. Masalan F.Yu. grammatik tahlil uchun emotsional boy, lirik ko'tarinki, ba`zida yumor (hazil)ga to'la gaplarni va matnlarni sinchkovlik bilan tanlaydi. Natijada dars barcha o'quvchilarning faol ishtiroki bilan o'tadi, ularning ko`zlari yonadi, qo'llari yuqoriroq ko'tariladi, yuzlarida tabassum o'ynaydi, javob berishga xohishlari baland. B) 6-7 sinflarning rus tili o'qituvchisi V.F. bir holatdan ikkinchi holatga oson o'ta oladi. Tanaffus vaqtida o'qituvchilar xonasida uning atrofida xursandchilik va jonlanish bo'ladi. V.F. qandaydir kulgili voqeani aytib berayotgan edi, lekin qo'ng`iroq chalingach o'qituvchining yuz qiyofasi jiddiylashdi. Sinfda u har doim harakatda, tez va shiddat bilan yuradi. Hech qachon

o'quvchilarning tushunmasliklaridan jahli chiqmaydi, o'zini tutadi, bosiq va sabrli. Uning darslarda qo'llaydigan rus tili bo'yicha materiallarni mustahkamlashning eng yaxshi ko'rgan usullaridan biri musobaqa tipidagi qisqa muddatli dinamik o'yindir. O'yin 5 minut davom etadi va yuqori tempda o'tadi. U o'qituvchidan katta operativlikni, epchillikni talab qiladi. SHunday qilib, ikkala o'qituvchi ham pedagogik topshiriqlarni muvaffaqiyatli, lekin turlicha hal qilishadi.

19-MASHG`ULOT	"Xarakter" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg`uloti

1.1. Labaratoriya mashg`ulotining ta`lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg`uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg`ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta`limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg`ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Xarakter mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Xarakter mavzusining mohiyati va mazmuni to'g`risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta`lim usullari	Kichik ma`ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta`lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Xarakter" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Xarakter tushunchasining mazmuni, xarakter tuzilishi, tiplogiyasi, shaxsning xarakter xususiyati va uning shaxsda shakllanishiga doir nazariy ma`lumotlarni tahlil qiling? Shaxsda xarakter xususiyatlarini namoyon bo'lishi haqida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi; • Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*

1				
2				
3				

Xarakter

1-topshiriq. Quyidagi keltirilgan so'zlarda xarakterni tasniflovchilarini aniqlang: ishonmaslik, ta`sirchan, muloqotchan, emotsional reaktsiyalarning kuchi, tez adaptatsiya, tafakkur tezligi, mehribon, mehnatsevar xususiyat, tobe agressiya, jizzaki, optimist, qat`iyatsiz, keskin, do'stparvar, iroda, talabchan, tashkilotchi, qat`iyatli, moslashuvchan, energiyali, kuzatuvchan, xushchaqchaq, ziyrak, uquvli, betgachopar, o'ziga ishongan, ehtiyotkor, xavotirli, ijodkor.

2-topshiriq. Quyida keltirigan variantlardan to'g`risini toping. 1.E.Krechmer xarakterga quyidagicha izoh bergan. A) endokrin omil b) ijtimoiy omil, v) irsiy omil, g) somatik holat d) barcha javoblar to'g`ri e) barcha javoblar noto'g`ri. 3. Z.Freydning fikricha, xarakterning energetik manbasiga.....kiradi. a)dinamik tendentsiya b) his etish v) anglangan ehtiyojlar g) jinsiy tendentsiya d) barcha javoblar to'g`ri e) barcha javoblar noto'g`ri. 3. Xarakterning xususiyatlari determinantlarini .....dan izlash lozim. A) genotip foiz xususiyatlaridan b) ijtimoiy muhit ta`sirida v) shaxsning ichki qo'zg`atuvchilari g) genotipik va ijtimoiy ta`sirlarda d) barcha javoblar to'g`ri e) barcha javoblar noto'g`ri. 4. E.Fromm xarakterni ....jarayonidagi shaxs energiyasi manbati deb biladi. A) predmetlarni o'zlashtirish va talab qilish b) o'zgalar bilan munosabat o'rnatish v) o'zi bilan munosabat o'rnatish. g) barcha javoblar to'g`ri d) barcha javoblar noto'g`ri. 5. psixoasteniklarga ....xarakter xos. A) qat`iyatsizlik, b)qattiqqo'llik, v)tashkilotchilik, g) pishiqlik, d) barcha javoblar to'g`ri e) barcha javoblar noto'g`ri.

3-topshiriq. Quyida keltirilgan ta`kidlarni sharhlang. Sizningcha ularning qaysi biri to'g`ri. 1.Xarakter-bu irsiy kuchuvchi va hayot faoliyati jarayonida shakllanadigan psixologik xususiyatlari jamlamasidir. 2.Ijtimoiy tipik va individual o'ziga xos xususiyatlari xarakter individual o'ziga xos xususiyatlari xarakter jihatlaridir. 3.Xarakter shaxs munosabatlari va u amalga oshadigan harakat usullarida namoyon bo'ladi. 4) Xarakter –bu tipik sharoitlardagi tipik xulq-atvor dasturidir.

4-topshiriq. Quyidagi tushunchalar orasidagi o'zaro munosabatni izohlang. 1.a) xaraker b) temperament 2.a) shaxs b) xarakter 3.a)iroda b)xarakter 4. a)ktsentuatsiya b) psixopatiya 5. a) psixika b) xarakter 6.epileptiod xarakter aktsentuatsiyasi-epilepsiya. 7a) tarbiya b) xarakter

5-topshiriq. Ushbu parchadan so'zlovchi bolaga xos xarakter xislatlarini topib yozing. «Tanishib qo'yaylik: otim Hoshim, erkalatib chaqirmoqchi bo'lsangiz Hoshimjon deb ataysiz. Familiyam — Ro'ziev, Ro'zivoy traktorchining o'g`limman. Ruxsat bersangiz oilamiz haqida ham ikki-uch og`iz so'zlab o'tsam: dadam ikki-uch yildan buyon cho'lda buldozer haydab er tekislaydi, oyimning aytishiga qaraganda o'sha tomonlarga ham paxta ekisharmish. Bir oyda, ba`zan ikki oyda bir kelib ketadi. Kelganida har birimizga alohida-alohida sovg`a-salomlar olib keladi. Sovg`aning eng yaxshisi, albatta, menga tegadi. Oyim bo'lsa uyimizdan uch yuz metr naridagi fermada sigir sog`adi. Bir o'ziga 24 govmish qaraydi. O'tgan yili sutni ko'p soqqani uchun medal ham olgan. O'sha medalni oyimdan yashirib men ham ikki marta taqdim. Bir marta taqib bozorga borib sabzi-piyoz olib keldim, ikkinchi marta taqib maktabga boruvdim, direktorimiz chaqirib olib rosa urishdi.

Katta singlim Oyshaxon to'rtinchi sinfda o'qiydi. Hovlini supurish, idish-tovoqlarni yuvish o'shaning bo'ynida. Oyim uni «Oppoqqinam, jonimning huzuri» deb erkalatgani-erkalatgan. Oyim uni bag`riga bosib so'ygan kuni men ham biqinidan sekin chimdib:

— Puchuqqinam,— deb qo'yaman.

Kichik singlimning oti Donoxon. Hozir birinchi sinfda o'qiyapti. Oyimning aytishiga qaraganda u katta bo'lsa, albatta doktor bo'larmish. Menimcha, undan doktor chiqmasa kerak. Nega desangiz ko'cha-ko'yda hamshiralarga ko'zi tushib qolsa, ukol qiladi deb tog`dan-toqqa qochadi. Tunov kuni maktab hovlisida oq xalat kiygan bufetchini ko'rib, doktor keldi deb derazadan tashlab qochibdi.

Rostini aytsam, o'zim ham unchalik yomon bola emasman. Aql-hushim joyida, odobim ham chakki emas, oltinchi sinfning intizomli o'quvchilaridanman. Bir xil, haligi sho'x bolalarga o'xshab kun bo'yi ko'cha changitib yurmayman. Yashirib nima qilaman, ko'cha changitib yurgandan ko'ra komandaga bo'linib olib, to'p tepgan yoki xoliroq joyga, masalan, oying harchand chaqirsa ham ovozi etmaydigan joyga borib olib chillak o'ynagan ming marta yaxshi».

6-topshiriq. Quyidagi parchani o'qing. Undagi ikki bola xarakteriga xos xislatlarni topib yozing. Ularni o'zaro taqqoslang,

— Aytchi, oromgohdan qanaqa o'yinlar o'ganib kelding?— deb so'radim Orifdan.

— Har xilidan o'rgandik. Xo'p desang, senga amerikancha fokus o'rgatib qo'yaman...

Rostini aytsam sayohatda yurganimda juda ko'p fokuslarni ko'rdim. Bir xillari shunaqangi qiyinki, aqlingni har qancha ishlatsang ham, bari bir, hech narsa tushunolmaysan. Lekin amerikancha fokusni birinchi marta eshitishim. Ehtimol juda qiziqdir, o'rganib olsam bir kun ish berib qolar deb o'yladim-da:

— O'shaningni menga ham o'rgatib qo'y,— deb iltimos qildim.

Orif to'satdan jiddiylashib, boshini sarak-sarak qildi:

— Yo'q senga o'rgatmayman.

— O'rgatasan.

— O'rgatmayman dedim, o'rgatmayman.

— Qani, o'rgatmay ko'r-chi.

— Bilaman, o'rgatsam darrov yig`lashga tushasan.

— Men-a?

— Ha, sen.

— Men yig`laymanmi?

— Demak, yig`lamaysan-a?

— Yo'q, yig`lamayman.

— Yo'q, bari bir o'rgatmayman.

Orif paysalga solgan sari amerikancha fokusga bo'lgan qiziqishim oshaverdi. YOlvordim, iltimos qildim, ishqilib ko'ndirmaguncha qo'ymadim-da.

— Bor bo'lmasa,— dedi Orif nihoyat yumshab,— o'y-laringdan qiyiq bilan bir quloch pishiq arqon olib chiq. Tezroq chiq, bo'lmasa ketib qolaman...

Ko'z yumib ochguncha arqon bilan qiyiqni olib chiqdim. Keyin Orif ko'rsatib, o'rgatib turdi. Qiyiq bilan ko'zimni mahkam bog`ladim. Orif chilvir bilan qo'llarimni orqamga qilib, chandib tashladi.

— Endi erga cho'kkala,— deb buyurdi u. CHo'kkaladim.

— O'tgan yili meni urgan eding-a, so'radi Orif.

— Keyin kechirim so'ragan edim-ku.

— Yo'q, o'rganing esingdami?

— Esimda. Qani fokusingni tezroq ko'rsat.

— Mana, mana, senga amerikancha fokus...

Orif yugurib kelib elkamga zarb bilan shunday tepdiki, peshonam borib erga urildi. O'rnimdan turay desam, turolmayman. Dodlay desam og`zimga qum to'lib qolgan, ovozim chiqmaydi. Bir mahal elkamga suyanib o'rnimdan turayotgan edim, nimadir, Orifning tepkisidan ko'ra qattiqroq bir narsa qornimga kelib urildi. Ketidan «bezori, boshni eding-ku», degan ovoz ham eshi-tilib qoldi... Keyin u yog`i juda tez ketdi: kimdir avval qo'limni, so'ngra ko'zlarimni echib tashladi. Motorli velosiped minib muyulishdan chiqib kelgan Odiljon aka bexosdan menga urilib, munkib ketibdi-da, borib miyasi bilan to'ppa-to'g`ri (mo'ljalni to'g`ri olganini qarangki) tutga urilibdi.

— Bezori, boshni eding-ku,— dedi yana menga qaramay. Bir nafasda hamma yoqni odam bosib ketdi. Shovqin solib, qo'shnimizning uyidan buvijonim ham chiqib keldi. Qayoqdandir oyim ham paydo bo'lib qoldi:

— Nima gan, nima qildilaring mening bolamni,— dedi oyim yig`lagudek bo'lib.

Bolangizga jin ham urgani yo'q,— dedi Orifning oyisi. SHundan keyin hammasi meni o'rtaga olib, bezoridan olib bezoriga solishdi. Oyim bilan dadam meni juda erkalatib yuborishgan emish, shu ketishda ketaversam mendan qip-qizil bezori chiqar emish. Gapni qarang-a, bezorining qizili-yu sarig'i ham bo'lar ekan. Men hamma ayb Orifda degan edim, baloga qoldim. Qig'ilikni qilib nega tag'in birovga to'nkaysan deb hatto meni gapirtirgani ham qo'yishmadi. Orif bo'lsa bir chekkada turib, tilini chiqarib, meni hadeb ajab bo'ldi degandek masxara qilardi.

7-topshiriq. Parchani o'qing. Mirzakarimboyning xarakteriga xos xislatlarni aniqlang. Mirzakarimboy Yo'lchi bilan turli narsalar haqida uzoq suhbatlashdi, lekin yigirma uch yoshli yigitning aqlida sira nuqson ko'rmadi. Uning arslonday ko'rkam gavdasi, keng peshonasi, chuqur samimiyat ifodasi bilan to'la yirik, xushyor ko'zlari, kir yaktagi ichidan qavarib turgan keng ko'kragi, baquvvat qo'llari, so'zlaridagi qishloqcha soddalik va to'g'rilik (bu xususiyatni kambag'al odamlarda katta fazilat deb topar edi boy) unga juda yoqdi. (Oybek, «Qutlug' qon» dan).

8-topshiriq. Parchani o'qing, buyuk tabiatshunos olim I. V. Michurin xarakteriga xos xislatlarni aniqlang, ularni tahlil qiling. Mening yosh do'stlarim, biz shunday zamonda yashamoqdamizki, bu zamonda odamning eng oliy maqsadi dunyoni tushuntirib berishdangina iborat emas, balki uni o'zgartirish va yaxshilashdan ham iboratdir... Men o'simlik navlarini yaxshilash ustida 60 yildan beri ishlab kelmokdaman. Odamlar meni juda ko'p ish qildi deydilar. Men shuni aytardimki, bu qilingan ishlar hali qilinishi mumkin va zarur bo'lgan ishlarga qaraganda unchalik ko'p emas. Kelgusi avlodga, jumladan, mening yosh do'stlarim, sizlarga ko'p ish qilishga to'g'ri keladi. (I. V. Michurindan.)

20-MASHG'ULOT	"Qobiliyat" mavzusi bo'yicha labaratoriya mashg'uloti

1.1. Labaratoriya mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi

O'quv soati: 2 soat	*Tinglovchilar soni:30* ta
O'quv mashg'uloti shakli	Bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish bo'yicha labaratoriya ishi.
Labaratoriya mashg'ulotining tuzilishi:	1. Mavzu mazmuniga kirish: - ta'limni tashkillashtirish shakllari, mohiyati va mazuni. - guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasi. 2. Hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganish: 3. Natijalar taqdimoti, muhokama va baholash.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: tinglovchilarda o'quv ishini tashkil etishni interfaol shakllaridan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni kengaytirish va chuqurlashtirish.	
Pedagogik vazifalar: • Qobiliyat mavzusining mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalar berish; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini tushuntirish; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishga o'rgatish; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashga o'rgatish.	*O'quv faoliyatining natijalari:* *tinglovchilar biladilar:* • Qobiliyat mavzusining mohiyati va mazmuni to'g'risida tushunchalarni; • guruhlarda hamkorlikda ishlashni tashkillashtirish texnologiyasini; • hamkorlikda o'zaro o'qish texnikalarini guruhlarda o'zaro o'rganishni; • natijalar taqdimoti, muhokama va baholashni.
Ta'lim usullari	Kichik ma'ruza, tezkor so'rov, namoyish etish, suhbat, amaliy ish, taqdimot
Ta'lim vositalari	Tayanch matn, o'quv qo'llanmalar, ekspert topshiriqlar, slaydlar, flipchart, markerlar, skotch
O'qitish shakllari	Ommaviy, guruhli.
O'qitish shart-sharoiti	Texnik vositalardan foydalanishga va guruhlarda ishlashga mo'ljallangan auditoriya
Monitoring va baholash	Savol-javob

1.2. "Qobiliyat" bo'yicha labaratoriya mashg`ulotning ta`lim texnologiyasi

I. Tayyorgarlik bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
Mavzuni aniqlaydi, maqsadni belgilaydi va o'quv natijalarini rejalashtiradi. Mavzu bo'yicha ko'rgazmali materiallar tayyorlaydi. Ekspert varaqlarini ishlab chiqadi. Guruhlar uchun yozma yo'riqnomalarni tayyorlaydi.	Mashg`ulotga tayyorlanadilar

II. Amalga oshiruvchi bosqich: amaliy ish

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchi*
1. Amaliy ishga kirish. 1.1. Mavzuning nomi, maksadi va kutilajak o'quv natijalarini e`lon qiladi. 1.2. O'quv mashgulotining tuzilishi va o'tkazilish tartibini tushuntirib beradi. 1.3. Tinglovchilarni kichik guruhlardagi faoliyatini baxolash mezonlarini e`lon qiladi (1-ilova). 1.4. Tezkor so'rov texnikasini qo'llab, tinglovchilar bilimlarini faollashtiradi: • Qobiliyat tushunchasining mazmuni, qobiliyat tuzilishi, tarkibi, shasda qobiliyatning rivojlanishiga doir nazariy ma`lumotlarni tahlil qiling? Shaxs qobiliyatlari xususida nimalarni bilasiz? 1.5. Javoblarni umumlashtiradi va asosiy mashg`ulot bosqichiga o'tilishin ma`lum qiladi.	Tinglaydilar. Savollarga javob beradilar
2. Asosiy qism. 2.1. Tinglovchilarni uchta kichik guruhlarga bo'ladi va har bir guruhga topshiriqlarni (ekspert varaklarini) tarqatadi (2-ilova). 2.2. Guruhlarda ishlash qoidasini yana bir bora eslatadi. 2.3.Guruhlar faoliyatini tashkil qiladi, kuzatadi, maslahatlar beradi, yo'naltiradi. 2.4. Taqdimot boshlanishini e`lon qiladi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib, o'z ishlarini taqdim qilishlarini aytadi. Guruh a`zolariga diqqat bilan eshitishlarini va nazorat savollarini berishlarini aytadi. 2.5. Javoblarni to'ldiradi va qisqacha xulosalar qiladi. 2.6. Guruhlar bajargan ishlarini baholaydi.	Xar bir guruh o'z ekspert varaqlari bo'yicha faoliyatni boshlaydi. Har bir guruhdan bittadan a`zo chiqib o'z ishlarini taqdim qiladilar

III. Yakuniy bosqich

Faoliyat mazmuni	
O'qituvchi	*tinglovchining*
3. Amaliy ishni yakunlash. Amaliy mashg`ulot mavzusi bo'yicha yakun yasaydi: • Amaliy ish yuzasidan savollarga javob beradi;	Savollar beradilar. Tinglaydilar.

• Guruhlar ish natijasini tahlil qiladi; • Guruhlarning faolligini baholaydi; • Mustaqil ish yuzasidan maslahatlar beradi.	

1-ilova

Taqdimotni baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruhlar	*Baholash ko'rsatkichlari va mezonlari*			
	Ma`lumotni aniq va to'liq etkazilishi	*Taqdimotni rasmiylashtirilishi*	*Misollar bilan tushuntirilishi*	*Jami*
	1,0	*0,5*	*0,5*	*2*
1				
2				
3				

Qobiliyat

1-topshiriq. Inson qobiliyati bilan bog`liq bo'lgan faoliyatlarni aniqlang. A. 1970 yil Nyu-Yorkda bo'lib o'tgan tilshunoslarning xalqaro kongressida professor Karlo Talyavini minbarga ko'tarilib kongress qatnashchilarini 50 tilda birin-ketin tabrikladi. Professor Talyavini filologiya fanlari doktori, ellik ta fanlar akademiyasining a`zosi. U o'n ikki yoshligidayoq etti tilni bilar edi. Filologiya bo'yicha Bolonya universitetida ta`lim oldi, doktorlik diplomini olganida 15 ta tirik va o'lik tilni bilar edi. o'shanda u 22 yoshda edi. Doktor Talyavini 120 ta tilni biladi. U barcha Evropa tillari va dialektlarida bemalol gaplasha oladi. Universitetda 25 tilda lektsiya o'qiydi. Professor Talyavini avvalo tilning xarakterini, boshqacha qilib aytganda, ruhini tushunishga, uning talaffuzini, ohangini o'rganishga harakat qiladi. So'ngra so'z, ibora va gaplarni o'rganadi. Ularni bir-biriga qo'shib taqqoslaydi.

2-topshiriq. Quyidagi matnni sinchiklab o'qing, unda tasvirlangan voqealarning sababini tushuntirib bering. I. Nyuton, G.Gogol, J. Sholer maktabda o'qib yurgan paytlarida fahmi kalta va qobiliyatsiz o'quvchi deb nom chiqarganlar. K.Linney bo'lsa «befahm» va «bilim darajasi past» bo'lganligi sababli u haqda «o'qishga qobiliyatsiz» bola degan qarorga kelib litseydan chiqarib yuborilgan. Rassomchilik akademiyasiga kirmoqchi bo'lgan V. I. Surikovning chizgan rasmlariga qarab turib, inspektor: «Bunday rasmlaringiz uchun Sizni akademiya yaqiniga ham yo'latmaslik kerak»,— deydi. Taniqli frantsuz yozuvchisi O.Balzak ham ota-onalari hamda o'qituvchilari tomonidan qobiliyatsiz deb baholanib, fahmi kalta bolalar qatoriga qo'shib qo'yishgandi. Uni yaxshi o'qishga majbur qilish maqsadida ko'pincha kartserga qamab qo'yishardi, biroq bunday tadbir juda kam foyda berardi. Keyinchalik esa, kattalar «fahmi kalta» bolani o'qitishdan foyda chiqmasligiga ishonch hosil qilib, uni o'z holiga tashlab qo'yadilar. Hatto O.Balzakning o'z onasi ham agar u birorta aqlli gan aytgudek bo'lsa, beparvogina: «Onore, nima deb gapirayotganingni o'zing ham bilmasang kerak, albatta»,— deb pisanda qilar edi. Maktabda yomon o'qigan Nyuton mashinalarning tuzilishini -juda katta qiziqish bilan o'rganardi, «befarosat» Lippey bo'lsa, o'rmon yoki bog`larda botanika sohasidagi chuqur bilimlari bilan o'z tengdoshlarini hayratga solib qo'yardi.

3-topshiriq. Qobiliyatlarning kelib chiqishi to'g`risida aytilgan nazariyalardan (qobiliyatlarning rivojlanishi naslga bog`liq, qobiliyatning rivojlanishi faqat tarbiyaga bog`liq, qobiliyatlarning rivojlanishi naslga va tarbiyaga bog`liq, bir xil nasl belgisiga ega bo'lgan chog`da qobiliyatning rivojlanishi tarbiyaga bog`liq) qaysi biri quyida keltirilgan misollarda o'z aksini topgan?

4-topshiriq. Qaysi nazariya idealistik va qaysi biri materialistik bo'lib hisoblanadi? A. Angliyada har bir 11 yoshga etgan bolaning aqliy rivojlanish koeffitsienti sinab ko'riladi. Shundan keyin bir xil bolalarni yuqori bilim beradigan maktablarga, bir xillarini esa ishlab chiqarishga tayyorlovchi maktablarda o'qishga jo'natiladi. B.Yapon pedagogi S.Sudzuki skripkachi — muzikantlar tayyorlaydi. Uning maktabiga yoshlar tanlamay olinadi. Ximkidagi (Moskva) muzika maktabi o'qituvchisi M.P.Kravets ham xuddi shunday qiladi. B.Rus psixologi A.R.Luriya maktabgacha yoshdagi bir juft egizakning rivojlanishini kuzatadi. Ularning hap birini qurilish materiallari bilan o'ynashga turlicha o'rgatadi. Natijada egizaklardan birining bajargan

ishi murakkabroq va originalroq bo'lib chiqadi. G.Rus psixologi A.K.Leontev individual mashq natijasida muzika eshitish qobiliyati buzilgan kishilarda «ichdan kuylash»ni tikladi va «eshitishni yaratdi». D.Universitetning mamavzutika fakultetida mamavzutika bilan ijodiy shug'ullanayotgan talabalarning ko'pchiligi bir maktabda, bir pedagogda o'qiganligi aniqlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Ivanov P.I., Zufarova M. «Umumiy psixologiya» T., 2008 yil
2.Klimov E.A. «Obshaya psixologiya» M.: SPb 2001.
3.Klimov E.A."Psixologiya". Moskva-2000
4.Nemov R. S. «Psixologiya» T. 1.M. 1998.
5.Sapogova E.E. "Praktikum po obshey psixologiya" M., 2001.
6.Xaydarov F.I., Xalilova N.I. «Umumiy psixologiya» T.: TDPU 2010 yil
7.SHakirova G.M. "Obshya psixologiya" T.: TGPU 2000.

Bosishga ruxsat etildi 16.10.2013 yil, bichimi 60x84 $^{1}/_{16}$

«Times Uz» garniturasi. Ofset usulida bosildi.

Shartli bosma tabog`i 4. nashr bosma tabog`i 4

Tiraji 57. buyurtma